

Megjelenik minden vasárnapon, so-féle képpel ellátva. Előzetesi ár: egész évre 6 forint; felvevő 3 forint; negyedévre 1,50 forint. Előzetes nélkül minden postahivatallal és könyvkereséssel. Hirdetések díja: 4 hasábos petty sor 3 uj kr. Szerkesztői szállás: másodszor utca 2. sz. 2. dík emelet. Kiadó-hivatal: barátok tere 7. szám.

A z u j m i n i s z t e r e k .

A belügyi tárcáról, mely zilált viszonyaink közt, és szemközt a megyék és községek rendezésével oly annyira fontos, nem mondhatnók, hogy eddig valami erőlyes és tevékeny kezekben volt. B. Wenkheim csakhamar belefáradt, s Rajner Pál váltotta föl, ki azonban rongált egészsége miatt még a képviselőház ülésén sem jelenhetett meg, s ekkép a jobboldal részéről is átalánossá vált az óhajítás, hogy a belügyi tárcá oly egyénre bízandó, ki munkaképes s a nagy feladatokat a megoldáshoz vezetheti. Hogy ez óhajítás kezdetétől fogva valóban gondolt-e a kormánypárt az egyik belügyi államtitkára: Tóth Vilmosra, azt nem tudjuk, de annyi bizonyos, hogy kinevezetése nem csak a vidéken okozott meglepetést.

Az Eötvös halála által megüresedett közoktatási miniszteri méltóság már a tizenharmadik napon szintén betöltött, s e díszes és nem kevésbé fontos hely az egyetem kiváló díszének, a nagy tudományu jogtanárnak: Pauler Tivadarnak jutott, kinek a közoktatás terén szerzett érdemeire mindnyáján örömmel gondolunk.

A kinevezések gyors történetek. Még három nap előtt Szlávy kereskedelmi minisztert bizta meg ő felsége a közoktatási miniszter teendőivel; a hivatalos lap pedig ugyanakkor jelentette, hogy a belügyi dolgokat illető kérdésben Tóth Vilmos államtitkár ad kihallgatásokat. Febr. 11-én azonban már meghozta a hivatalos lap a kinevezéseket.

Uj miniszterek közül szóljunk először is arról, kinek érdemei kétségbevonhatlanok, s kiből egyetemünk oly kitünő és szeretett tanárt veszett el, midőn a katedráról, — hol oly jeles elméleti tudós volt, — az adminisztracionális ügyek élére lépett.

Dr. Pauler Tivadar 1816. apr. 9-ikén született Budán, s kiválólag tanári pályára készült. 1832-ben

a bölcsészeti, 1836-ban pedig a jog és államtudományok tudora lett. 1838-ban a pesti egyetemen mint helyettes tanár adta elő a természetjogot, de csakhamar a zágrábi akadémiához nevezték ki, mint a természetjog és magyar közjog rendes tanárát, 1845-ben pedig a zágrábmegyei törvényszék közbirója lett.

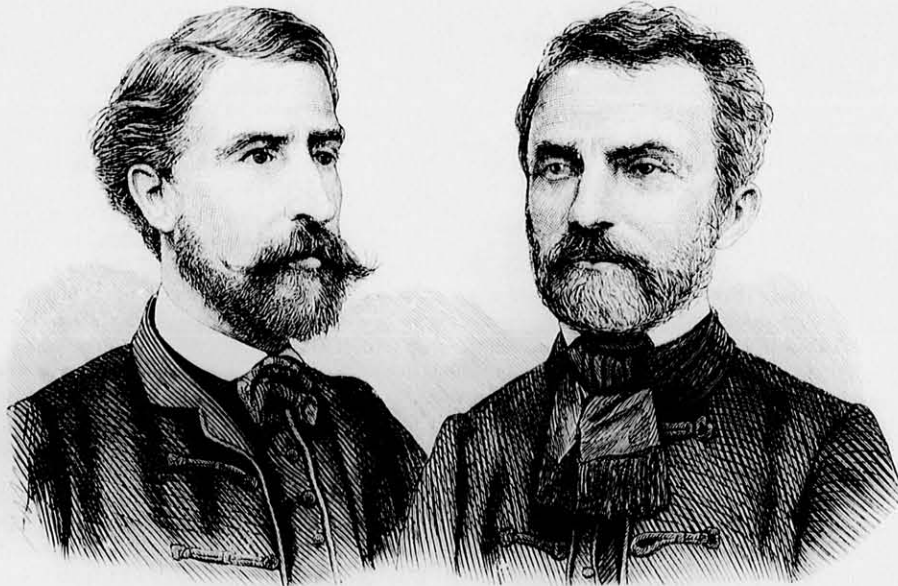
Tudományossága és jogképzettsége az irodalom terén is feltűnt s 1845-ben tud. akadémiánk levelező tagjává választotta. 1846-ban a pesti egyetem tanára lett, de a következő évben már a grátzi egyetemen látjuk; de 1848-ban ismét a

sokaságu értekezései, melyek részint folyóiratokban jelentek meg, részint az akadémiában olvastattak föl, előkelő helyet biztosítanak a jogi írónak is. „A jog és államtudományok encyclopédiája,” „Észjogi elő- és alaptan,” „Büntető jog” oly munkák, melyek a legjobb tankönyvek közé tartoznak.

Mindnyáján óhajtjuk, hogy mint közoktatási miniszter is oly kiváló érdemeket szerezzon, minőket szerzett egyetemünkön, honnan oly váratlanul kellett távoznia.

— Az új belügyminiszter: Tóth Vilmos, szül. 1832. máj. 28-án, s az életpálya minden pházisába

oly ifjan lépett, mint a miniszteri székbe. Husz éves korában már megüszült, s 39 éves korában Magyarország belügyminisztere. Iskoláit Aradon kezdte, Temesvárt és Nagy-Váradon folytatta; a jogi tanfolyamot pedig Pozsonyban hallgatta. Nyilvános szereplése azzal kezdődött, hogy Nyitra megye választott eljegyzővé választotta. Azok, kik szorgosan nyomozták élettrajzi adatait, 1860-ban mint Nyitra megye tiszteletbeli főjegyzőjét látják előlépni. 1861-ben Nyitra város képviselőnek is meg választotta, és Tóth Vilmos a felirati párthoz csatlakozott. 1863-ban letette az ügyvédi vizsgát s ügyvédeskedett Nyitra n 1865-ig, mikor ismét képviselő lett, s az

Az új miniszterek:

Tóth Vilmos belügyminiszter.

Dr. Pauler Tivadar, közoktatási miniszter.

pesti egyetem jogtanára, s azóta folyton a magyar ifjuság érdekében buzgólkodott. 1869-ben a legfőbb ítélőszék büntető osztályába nevezték ki, mint előadó bírót, de Pauler az ismét megnyílt tanévre már ott hagyta ez állását, s lett ismét tanár, honnan e hó 10-én a fejedelmi bizalom a közoktatási ügy vezetésére szólította.

Azt hiszszük, nem sokat kell Paulerről szólani, mint tanárról, mert az ország minden részében vannak, kik ismerik, kik hallgatták előadásait. Tanári érdemei mellő mint a jogtudomány egyik kitünő írója szintén számosakat szerzett, és nagy

országgyűlés egyik jegyzője. A miniszterium megalakulván, a belügyhöz miniszteri tanácsossá nevezték ki; később pedig, midőn Szlávy lekötött az államtitkárságról, Tóth volt az, ki helyébe lépett, s mint ilyen szerepelt Rajner minisztersége alatt.

Belügyminiszteri kinevezetését nem üdvözölte a sajtó egyetlen lapja sem, s a kormánypárt organumai közül az egyik Andrassy „legsajátosabb tettének” nevezte, a másik pedig kétségbe vonta még azt is, hogy szorgalmas bürokrata lett volna, míg érdemeiképen fölemlíti, hogy gúttározni tud

és bariton hangja van. Midőn e hó 15-kén megjelent a képviselőházban, és elfoglalta piros bársonyos székét, nem volt egy hang sem, mely üdvözölte volna, legalább udvariasságból.

Azt mondják, hogy nem hiányzik nála a képes ség. Semmi sem kívánatosb, mint ez! De van egy okvetlen, a mi hiányzik, s ez azon tekintély, melynek ily magas állás mellől hiányozni soha sem kellene.

N e b r á s k a .

(Gerstaecker F. beszélye.)

I.

Messze, mint a végtelen ocean, terjedt ki a sivatag; sem fa, sem bokor nem szakította meg e vidék borzasztó egyhangúságát. Égetőn süttött a nap az elszáradt, sárga fűre, s az éles, hosszú tűskékkel benőtt kaktusokra. De a száraz, szomorú talajon a tó lassan mozgó habjaihoz hasonló csillogó fény rezzent végig, a rajta legelő szemet kápráztatva.

Csak három élő lény látható e magányban; egy lovas, fáradt lova, és egy sötétbarna dögkesely, mely fenn a magasban az alatta elvonuló vándorokat kerülgeti, mintha csak azon pillanatra várna, melyben azok fáradtan és eltörődve összerogynak, s neki zsákmányul szolgálhatnak. Hiszen már harmad napja, hogy őket követi, s ez éleseszü állat alkalmasint érezte, hogy az alatta levők nem bírhatják már ki tovább a nagy nélkülözéseket.

Mindenestre igazra volt. A lovas, ép úgy mint lova, hiába küzdött a közeledő elgyengülést ellen, csak néha-néha szedte össze erejét, s firkésze és aggasztólag tekintett körül, de nem sokáig. A mit szeme lát, az nem látszik őt megvigasztalni; sem fa, sem bokor nem árulá el az oly annyira óhajtott vizet, s habár itt-ott egy antilope, vagy egy csoport bivaly tűnt is fel, mit használna az neki? Hiszen hiányzik ereje ezeket követni, s szegény lova alig bírta már őt csak lépésben is tovább vonszolni; hogy gondolhatna arra, hogy bivalyosoportot üldözzön.

Még fiatal férfi volt, alig több huszonöt évnél, s a nyugati vadászok közönséges öltözetében: foszlányosbőr vadászing, ugyanoly leggin és mokassin-ba öltözve, de sápadtan és kimerülten nézének ki arcvonásai, homályosan és meredten nézett kék szeme, s csak néha-néha villant föl egy-egy pillanattal; összezavarodva esüngött ki sötét haja az ócska, barna szőrkalap alól, s görcsösen markolá meg az előtte a nyergen keresztül fekvő puskát, mintha csak e hű fegyvertől várna ótalmat és segítséget. — Keserű csalódás! vizre van szüksége, vizre! nyelve már oda ragadt szájpaddlásához, torka úgy kiszáradt, hogy égő parazsot gondol belehelni minden lélekzésznel, s néha-néha mintha láz rohanna meg, rángatózik valami halántékán és homlokán át, s onnan ismét visszatér merev borzongatással a kegyetlenül elbánt testen keresztül.

A ló ép úgy ki volt merülve, mint lovasa. Itt-ott megállapodott, s fejét letartá, mintha a kissé nagyobbra nőtt fűszálakat akarná letépni, mintha ezt csak megkísérteni akarná. Szegénynek nyelve ép úgy ki volt száradva, mint uráé, hogy lett volna képes a száraz, kemény fűvet lenyelni. — Néha-néha megállt, s csak ösztönszerűleg s régi megszokottságból nyomá ilyenkor lovasa sarkantyuját oldalához, mire ismét lassan tovább ballagott. Hová? Vajjon melyik tudná ezt a kettő közül megmondani, céluk a nyugat volt, a „kék hegyek,” ott van víz, van vad bőségben, de mikép reméhezték őket, hogy e messzefekvő hegyláncot elérjék, midőn már hetek óta az ég egy csepp esőt sem adott számukra, s egy kicsiny forrás sem folydogált e széles síkságon keresztül.

Ő nem önkényesen jött egyedül e borzasztó síkságba, mert midőn a civilizáció nyugati határát elhagyta, kilenc bator és jól fegyverzett férfiú társaságában indult el, kik vadászatra rándultak

ki a sziklás bergek közé. De egy éjjel a Shyenne indiánok megrohanták őket, s a társaságból ezektől hatan lettek megölve és meggyúztva. Három menekültek meg csak, s mindenik egyedül akarva a menekvésben szerencsét próbálni, s így történt, hogy Reynolds György, e fiatal férfi, midőn társai közül egyet sem bírt meglelni, az Egyesült-Államok felé vevé útját; odáig azonban mindenütt elállták az indiánok azt, többször forgott már azon vesztélyben, hogy azok megrohánják; ekkor vakmerően s kétségbeesésében arra határozta el magát, hogy útját a bergek felé vevé, hol reményelhetne is, hogy más vadásztársaságra fog akadni. A távolság a hegyekig, nem volt már oly roppant nagy, s ott bizonyosan nem fogják őt keresni a Shyennek.

A rákövetkező második napon egy bivaly terített le, miáltal elég élelmiszert nyert, de az indiánok elzárták előle az utat a síkság folyamához, miután wigwámjaik ott állottak, s habár talált is eleinte gödröcskéket, melyeket a víz vájt, s melyeket a nap még egészen ki nem szárított, mégis ezeket is nem sokára kiszáritotta a szél, s csak az maradt még számára hátra, minél előbb nyugat felé jutni, hogy a hegyes vidéket s az ezekben levő üde forrásokat elérje, mert másképen el kell vesznie e síkságban.

De sokkal messzebb voltak a bergek, mint azt valaha csak gondolta volna is. Akárhogy nézett nyugat felé, nem volt képes valamely magaslát körvonalait kivenni, s nap nap után haladt a nélkül, hogy víz nedvesítette volna ajkát, s ekkor mind őt, mind lovát elhagyta ereje. Már arra is elhatározta magát, hogy lovát lenyergeli, s magára hagyja, hátha meg talál magától menekülni, míg ő a száraz fű között várja meg kinyújtózva a halált; de azon titokteljes ösztön, mely az embert ép úgy, mint az állatot még a szalmaszálhoz is kapaszkodtatja, megátálla őt ennek végrehajtásában. Ott maradt a nyeregben, de szemei előtt már vad, fanatikus fények táncoltak, csak lova tartá meg önmagától a felvett irányt.

De végre a ló is kimerült, járása ingadozni kezdett; többször megállapodott, mint azelőtt, s utoljára egészen megállott, sőt még akkor sem indult meg, midőn lovasa térdelt inkább ösztönszerűleg, mint akarattal oldalához nyomta.

Reynolds György, mintha álomból ébredt volna föl erre, mert fénytelenül tekintett szeme mereven maga elé, hogy hogy a külvilágot egészen elfeledni látszó, Most felnézett, mintha kód lenne szemei előtt, és megsimította homlokát kezével, mintha azon zavaros képeket, melyek ottan támadtak, akarná onnan eltörölni. De egyszerre megragadta a még kevéssel ezelőtt oly erőten kéz görcsösen a fécet, s feltartá másik kezét, hogy szemei az égető nap-sugár ellen védelmezze; mert kevéssel ezelőtt, — ha csak nem csalódott, — úgy tetszett neki, mintha a világszágon tündöklő víztükört, s ennek partján magas fákat látott volna.

Igazán az volt-e, a mit ott előtte látott, vagy pedig csak a rezzög napugár s a mindig nagyobodó hőség a kiégett talajon esalta volna meg őt? Sokszor hallotta már, hogy ily képek a sivatagon gyakran visszatükröződnek, de villámsebességgel jutott eszébe egy est, midőn messze tul a Missourin, egy zuhogó hegyi forrásnál heverték, hol egy vadász, ki majdnem egész életét a sivatagban töltötte, egy paradicsomról beszélt, mely elrejtve, megközelíthetlen vadonban fekszik. Egy kedves tündér, s indiai Manita egyik leánya uralkodik ott, s a mely indián e helyet megtalálja, az szerencsés, s minden gondtól ment lesz, a fehéreket azonban rögtön halál éri, s valódi szerencse, hogy örökös kód földi e titokteljes helyet, mert másképen nem egy szegény vadász rohant volna a veszedelembé.

Megfeszített figyelemmel, mely alatt eszébe jutott ez elbeszélés, s szíve hangosan vert, szemlélte György az előtte fekvő képet, mely még eddig nem változtatta alakját. Erősen és mozdulatlanul maradt meg ez helyén minden ingás vagy lengés

nélkül; nem lehet csalódás, s vajjon lehetséges-e, hogy a vörösbőrűeknek a fehérekre nézve oly vesztélyes paradicsoma van ott előtte? De akármű az, ott viz esillámlik, ez volt az első és egyetlen gondolat, mely őt átjárta, víz, melylyel szájpaddlásához ragadó nyelvét megnedvesítheti, víz, melylyel szegény lovát megíthatja. Vesztély? hiszen nem jött volna ő e sivatagba, ha vesztélytől valaha félt volna. Víz, víz! ez volt az egyetlen gondolat, melyre gondolt, s ha mindjárt egész indián törzsek tanyáznak is e perében a forrás- vagy tónál, keresztültárgya volna magát, hogy csak egyszer, egyetlen egyszer oltassa el még szomját, s aztán, ha kell, szívesen meghal.

A legközelebbi pillanatban már érezte a ló lovásának sarkantyuzását, s neki úgy tetszett, mintha e pillanattal minden gyöngesége eltűnt volna. Előre! csak előre, ez volt egyetlen gondolata, — termete főlegyenesedett, tagjai előbbeni elevenességüket látszóttak visszanyerni, s talán hű lova is észrevette, hogy urán változás történt. — Vagy az is megérezte a távollevő tavat? Ismét összeszedte még megmaradt erejét, s megkísérelte ügetve haladni. De erre már nem volt ereje, s lassu lépetekkel haladt az urának tekintete előtt elterülő cöl felé.

Eleinte a fiatal vadász is majdnem elfelejté minden gyöngeségét s kimerültségét, a felfedezés örömeiben. Tekintetét a csillámló tavon, s az azt környező bokrokon nyugtatva, alig gondolt a kiállott fáradalakra többé; közelebb s mindig közelebb ért azon helyhez, melynél új erőt akart meríteni, de alkalmasint rosszul ítélte meg a távolságot, mert már körülbelül egy óra óta haladt így a nélkül, hogy észrevehetőleg közeledett volna azon hely felé, s érzé, hogy régi gyöngesége visszatérni készül. És most egészen eltűnt a kép — talán vékony felhőske húzódott a nap elé? — Nem, egy alacsony domb, milyen sok taláható a sivatagon, feküdt előtte, s elvette tőle a kilátást nyugat felé, miután ő sokkal alacsonyabb talajon volt. Mihelyt elérte a dombot, bizonyosan ismét meg fogja látni a tavat, s ez onnan nem lehet már messze.

Hogy csalódattja az embert e talaj a távolság megmérésében, hol semmiféle mérték nincs! — Ugy látszott, mintha a domb csak néhány száz lépésnyire feküdnék, s mégis esakis egy óra alatt érhetne azt el. Most kezdődött el csak a vidék magasbodni, lassan és apródonként, de azért mégis nagy terhére szegény lovának, mely már csak alig bírta lábát a földről fölemelni. György szívesen leszállt volna, hogy kevesbitse terhet, de a gonosz, élestüskéjű koldusbokrok oly sürűen voltak itt növe, hogy nem mert közéjük leszállni moksaszinjában. De csak rövid kitaratás még, hisz már ott a dombtető, onnan bizonyosan csak rövid lovaglás kell, s elérnek az árnyékos forrásokhoz. „Tovább, tovább szegény lovam, naphosszant pihenhetsz ott, mert hisz ott találunk vadat, fűvet is találunk, s szenvedésünknek akkor vége szakad.”

Lassan, oh mily lassan haladtak fölfelé a dombra. A nap ismét oly roppant melegen süttött a sivatagra, a domb teteje mint sugártető nézett ki, melylyel a szívarvány színei egyesültek. Mily nehéz lett keze, mely a fécet tartá, mily ónsulynak lettek szempillái, de csak néhány lépés és fent lesz, s most tűzszikrák támadtak szemei előtt s tarka kigyók rezzentek előtte jobbra-balra; de im elérte a dombtetőt, s ott, hangosan fölkiáltott volna, ha kiszáradt torkából hang jött volna ki; ott feküdt előtte a csillámló tó, teljes pompájában és fényében, alig ezer lépésnyire tőle, sőt midőn fejét bámulva jobbra, majd balra fordítá, még azt is látta, hogy a víztükör még ott is csillámlik, s őt félív alakban veszi körül. Ha csak kevéssel ezelőtt jobbra vagy balra tekintett volna úgy hamarabb érte volna azt el; de hisz innen sínes már attól nagyon messze! s még egyszer összeszedé minden erejét, hogy a partot elérje.

Már csak ezer lépés, de ez is soknak látszott a két vándor, az ur és hű lova előtt, s fölöttük még mindig ott keringett a csúf döngösel, s néha-néha rekedt, mintegy győzelmi kiáltást hallatott.

Nyugaton ezalatt felhő képződött, s mindig feljebb-feljebb szállt a nélkül, hogy a napot elérte volna. Most gyöngye villám cikázott ki belőle, mit halk mennydörgés követte, de ezt nem hallotta György. Előre! mit használna, ha most labozna: — itt csak halál várakozik rajtok, míg ott új, friss élet kezdődik. Előre, s lova oldalába szoritva sarkantyuját, lefelé nógatá a dombrol.

Viz! suttogá halkán, a mint az óhajtott enyhítő szerhez közeledett. Viz! s a ló alig akart helyéből mozdulni. Talán nem érezte az édes enyhítő szer közellétét, a mely csaknem közvetlen közélközben terült el? Még egyszer összeszedé György minden erejét; nagyon is érezte, hogy ez tűnni kezd, s hogy ő ez állapotot még csak kevés ideig fogja kibírhatni. Szemei előtt összefolyt minden, de már elérte a tó szélét, már maga előtt látta a fák sötét árnyát, csak még néhány lépés, lova lábai már bizonyosan a habokban lesznek; le akart szállani a nyeregből, de ekkor elhagyta öntudata, s nehézkesen lecsuszott lova nyakáról, le a földre.

II.

Hogy meddig fekiült így, maga sem tudta, végre érzé, hogy egy hűvös, gyöngéd kéz érinti homlokát, s üde viz nedvesíté ajkait. Oh, mily jól esett ez neki, s mily gyorsan terjedt el ereiben új életör! De még mindig félig öntudatlanul fekiült ott, s addig nem volt képes érzéket használni, míg csak barátságos megmentője a hűvös vízzel homlokát és nyakát meg nem nedvesíté, meg nem loaszatá; csak ekkor jött annyira magához, hogy szemeit fölnyithatá. De ekkor is csakhamar bezára azokat, mert a mit ez egy pillantásával látott, az sokkal kedvesebb, sokkal szebb volt, hogy sem azt felkében tovább is meg ne őrizze, hogy róla ne álmódjék. — Álmódjék? — Mert hisz nem lehet az egyéb pompás, de mégis ingerlő álomnál, mely mindenesetre megbűvöl bennünket néhány pillanattig, de mit mi soha meg nem foghatunk.

De ismét érinté fejét azon puha kéz, megnedvesíté forró halántékát, s édes, barátságos hang szólalt meg a sioux-ok nyelvén, melyet ő tökéletesen jól értett: „Ébredj föl, idegen, jöjj, vilámulj föl! Meg vagy mentve, s pillanatokig biztos is, kelj föl! Mit fekszel itt a száraz, forró talajon, midőn csak néhány lépést kell tenned, hogy az üde forrást, s a hűs árnyéket elérhesd.”

György ismét fölnyitá szemeit, s ismét ugyanazon képet látta maga előtt, melyet már előbb látott. Fiatal, virágzó nő volt ez, egy indiai törzshöz tartozó, ki gyöngyház kagylóval kezében, azt eszéének használva, félig meghajolva állott előtte, s őt barátságos, szánuakozó tekintettel szemlélte, s oly kedvesen nézett ki ezalatt.

Hőfehér, rövid felső ruhát hordott, finoman kikészített bőrből — annak jelöl, hogy egy nagy főnök leánya; a szegélyek kiesiny, esinos gyöngyökkel hímelve, s indus szokásként a varrás mindennit ugyanoly bőrről volt kirojtozva. Lábai ép oly leggin-be voltak dugva, melyek csaknem egész, esinos és gazdagon hímzett mokassin-nal borított fél-lábát takarák. Hosszu fekete haja két erős hajfonadékban csüngött alá, de ép úgy gyöngyszalagokkal volt befonva, s nyakát kiesiny, finoman kőszórt gyöngyházdarabocskákból készült széles szalag ökté.

Bőre világos-zíni volt, s a mellett oly finom, miszerint György világosan észrevette, hogy mint futott könnyű pir arcán, halántékán és nyakán keresztül, midőn tekinteteik találkoztak, s mily jóakarutalag néztek reá egyszersmind sötét szemei, hogy ez összegyűjté minden erejét.

— Jobban érzéd már magad, idegen? — kérde őt még egyszer e szelid gyermek, — mit gondolsz, fölkelhetnél már, ha én segítnék? Nézd, csak néhány lépést kell tennünk, s az otlévő fák árnyában minden fáradsádat kipihenheted.

György azelőtt oly gyöngének érezte magát, hogy alig bírta helyét a nyeregben föntartani. S egyszerre egy tetszett most neki, mintha minden ereje visszatért volna. Csak nyelve volt még szájpaddlásához ragadva, a beszéd nehezére esett, s majdnem félénk hangon, halkán szóló, miatt a leánytól segítve, a földről fölemelkedett:

— Ki vagy te, kedves, szelid leány, ki engem itt oly barátságosan fogadsz? Oh! mondd meg neved, hogy megköszönhessem fáradságodat, s hogy emlékei örökké megmaradjon lelkemben! — Nevem Nebráska, — válaszolt halkán a fiatal nő.

— Nebráska, hisz ez ezen állannak neve, — kiáltott fel esodálkozva György, — s mi törzsödnék, mi atyádnak neve?

— Ne kívánd azt hallani, — viszonzá félénken Nebráska, s mintegy megfélemlülve tekintett körül.

— És miért nem? — Mert az téged s egész törzsödet gyűlöli. El volnál veszte, ha itt találna. Jöjj, a percek drágák, s neked erőt kell gyűjteni, hogy utadat tovább folytathasd, s e tájt messze, messze hátra hagyhasd magad után.

— S miért gyűlöl engem? — kérde György még egyszer, — hiszen ő sohasem látott meg engem.

— Kié a vér? — kiáltá ekkor hevesen Nebráska, — mely még ott van kezeiden s fegyveredben? A vörös emberek vére az, kiket te megöltél, habár ők téged sohasem hívtak ez országba. De jöjj, az órák repülnek, s mielőtt szürkülne, már messze kint kell lenned a sívatagon.

— Ismét el tőled? — szölt György szomorúan és halkán, — oh ne beszélj ily hamar elválásról, mikor csak most találalak fel.

— Itt ni — így áll, szelid barátságosan Nebráska, hogy kikerülje a feleletadást, miatt őt egy gyep-üléshöz vezette a tó mellé, s a tiszta vízhez lehajolt, hogy a gyöngyházkagylóba ismét vizet merítsen, — mindjárt készitek ételt is számodra, hogy megerősödjél, s ezalatt lovad az édes fűben a part szélén legelészhet; nézd csak, mikép hengerzőzik a habokban, s mily boldognak érezi magát. Csodálatos gyógyíthatással bír a víz, s míg én távol leszek, neked is meg kell benne fürdened.

— El akarsz engem hagyni?

— Odaát van wigwám-om. Csakhamar vissza fogok térni. Ne félj semmitől. Nebráska örökösöd, s a legkisebb veszély közelítésénél figyelmeztetni foglak. De ne hadd el e helyet, míg vissza nem térek. Nem ismered a veszélyeket, melyek téged környeznek?

— Ugy tehát a barátaid törzse a tó mellett tanyázik?

— Ne kérdezz tovább, többet nem szabad mondanom, mint a mennyit már mondtam, — sőt még annyit sem lett volna szabad mondanom, — tévé hozzá halkán. De nem is hagyá őt tovább kérdezősködni, mert a kagylót melléje letéve, hogy maga is használhassa azt, kezét visszahúzta, melyet György megragadott, s sebesen a közeli bokrok felé sietett, melyeknek háta megett csakhamar eltűnt.

(Folytatás következik.)

Az emberiség és történetéből.

(A „Vestiges of the natural history of creation“-ból. *)

I.

Az embereket színük és más külső jegyek szerint őt fő fajra szokták osztani. A tudósok a megkülönböztetési jeleket két különböző szempontból vizsgálják. Az egyik azt szeretné megbizonyítani,

*) E könyv, mely a szerző neve nélkül jelent meg pár év előtt Angliában, általános figyelmet gerjesztett, s lefordíták majd minden művelt nyelvre. A német közönséggel a híres természettudós: Vogt Károly ismertette meg, s látta el a jegyzetekkel. A tudós szerző azt igyekszik kimutatni, hogy a föld és szerveinek fejlődése bizonyos tervezeten alapszik, melynek egyes mozzanata megszabott örök törvényekben gyökerezik, a nélkül, hogy égi beavatkozás által bárhol is megszakasztott, vagy ily beavatkozásra szükség lett volna. Közöljük e könyvből az emberiség és történetére vonatkozó részt.

hogy az emberiség csakugyan, mint a biblia mondja, egy emberpártól származik; a másik fél pedig ama fajok külön-külön származását vitatja. A vita még eldőntve nincs.

A vizsgálódásokból kitűnt, hogy a szín és más megkülönböztető jegy sokkal felületesebb és véletlenebb tüncemény, mint azt általában tekintetbe venni szokás. Így például vannak Hindostánban néptörzsek, melyek bár egy származásuak, mégis színre nézve a legtarkább vegyületet mutatják. Taláni köztük emberesoportokra, melyek nemcsak színre, de még más oly jegyekre nézve is eltérnek egymástól, melyek eddig a legfontosabb, a származást megkülönböztető ismertető jeleknek tekintettek. Nem kevésbé fontosak még más adatok is, melyeket itten megemlíteni akarunk. Vannak Afrikában néger nemzetek, azaz fajok: tökéletes fekete bőrszínűekkel, u. m. a jolof-ok, mandingo-k, kafferek, melyeknek testformái oly szép alkotásuak, mint a kaukázusi törzseké. Tökéletesen ki van mutatva, hogy fehér ember-fajok idő múltával egészen feketékké válnak, mint például az Afrikába bevándorlott zsidók és arabok, de hogy néger fajok valaha fehérékké válhatnak, arra eddig nincs példa, bár vannak tények, melyek oda látszanak mutatni, hogy a két ellenkező fehér és fekete színbe való átalakulás nem lehetetlen. Nem ritkán történik, hogy néger szülőktől tökéletes fehér gyermek születik, a mely kivétel a családban örökölhetővé lesz.

Ellenkezőleg ismét egy hitelesnek állított esetet jegyeztek fel a fehérek között, mely szerint egy arabs párnak, kiknek ősei sem származtak négerektől, egy egész sereg tökéletesen fekete gyermekük született. Történet pedig ez Buckingham szerint („Travels among the Arabs“) a Jordan völgyeiben, mely tájéknak arab lakossága különben is laposabb arc, sötétebb bőr, tuskébb haj által tűnik ki az arab nemzet minden törzse közül.

Az életmód nemzedékek multján nagy befolyást gyakorol az emberi alakra, sőt még annak csontalkatára is. Kétszáz év előtt egy barbar politika következtében Irland, Antrim és Doon grófságai-ból nagyszámu nép szorítottat a kopár tengerpartra, hol mind maig, még az irlandiakra nézve is hallatlan nyomor között tengenek, és mivé lettek? Areuk undorító vonásokat öltött, kidülő állkapocs, nagy tátott száj, lapos orr, magas pofacsont, löcs-láb és alacsony testalkat jellemzi már ma őket. Ez elősorolt tökéletlenségek, különösen a tagok vékonyága, ugy itt, mint a föld minden más részén, az alacsony és barbar életmód külső ismertető jelei. Mutatkozik ez még nagyobb mérvben az ausztráliai és lakóknál. Másrészt pedig az angol felsőbb osztályoknak általános szépsége és testi tökélye tűnik föl, mely a kelvező életmód elvitáztatlan eredménye. „Nyers, egészségtelen és rozsul készített élelmiszerek,“ mondja Buffon, koresosíták el az emberfajokat. Mind azon népek, melyek nyomorultan élnek, rutak és silány testalkatuk. A pórnép még Franciaországban sem oly szép, mint a városi lakosság és gyakran tapasztalhatni, hogy a falukon a jó módu paraszt-családok tagjai átlag szépség és külső testtartás által tűnnek ki a szegényebb sorsuak, vagy plane a napszámosok közül. Bátran hozzá tehető volna még azt is, hogy takaros és kényelmes lakás, tiszta szokások és erkölcs, kényelmes ruha és a lehetőség: magát csak annyiszor tenni ki szabad levegőnek, a mennyiszor épen az egészség kívánja, főleg pedig jó tápszerek, ezek az emberi faj testi szépségére a leghatásosabb befolyással vannak. *)

*) A kinek volt alkalmá utazgatni és nem mulasztotta el a különféle vidékek és városok lakóit összehasonlítani, az befogja látni a fentebbi állításoknak meglepő igazságát, mely kiméletlenül dönti meg azon már amugy is elavult naív idylt, mely a falusi szépségeket a városiak fölé emelé, a mi morális szempontból birhat talán némi alappal, de fiziológiai vagy aesthetikai szempontból sehogy sem. Kivételekre persze akkor, midőn átlag szólnunk, tekintettel nem lehetünk.

Változások elő állnak gyakran az átlag egyforma állapotok és viszonyok között is. Leggyakrabban fordulnak elő az alacsony fokon álló növény és állati családoknál, nem ritkán azonban a magasabb, sőt legfejlettebb szervezetűek közt is. Így például a múlt század vége felé New-England egy majorságán rövidlábú juh-ivadék lépett fel, melyet azon kényelem végett, hogy nem szaladhat gyorsan és alacsony kerítéseken át nem ugorhat, mesterséges uton tovább tenyésztettek. A baromtenyésztők általában nagy ügyességet tanusítanak, hogy az esetleg előforduló variációkat ügyesen használják fel saját céljaikra; nevelnek ökröket,

egész teste félhüvelyknyi hosszu szarunemű kinövésekkel volt fedve. E sajátzerűség gyermekeire is kiterjedt és még a harmadik nemzetségben sem tűnt el egészen. Hat-ujju kezek és lábak nem ritka tünetemények, a mi oly családokban is feltűnik és néhány nemzedéken át makacsul jelentkezik, melyekben azelőtt soha sem észleltetett. Föltehető, sőt Lawrence szerint biztos állítható, hogy nevezett módon kiténtetett házasságok ugyanazon körülmények és viszonyok között, két vagy három nemzedéken keresztül fajuk egy hasonfaját hozták létre.

Nekünk csak homályos sejtelmünk van a tör-

vitáknak, hogy tudományos preparatumaival és tapasztalataival a kérdéseket észszerűen megfejtse.

Ki van már mutatva, hogy az agy, miután az állati átváltozások egész során keresztül haladt, végre azon állapotokon is végig megy, a melyekben a néger, a malaj-, az amerikai- és mongoloknál mutatkozik, míg végre kaukázai lesz; az arc pedig ez átváltozásokban szintén részes. Ha a kaukázai gyermeket fejlődésének különféle stádiumában vizsgáljuk, a következő észleletre jutunk:

A csontosodás kezdetének egyik helye az alsó állkapocs. Minek következtében ezen csont hamarabb fejlődött ki a többi fejcsontnál és tulsulyra

A „Jardin des Plantes” elefantjának agyonlövete Parisban az ostromzár alatt. („Párisból” című cikkhez.)

melyek vastag bendő, vékony láb és kia, sőt szarvnélküli fej által mintegy hizlalásra látszanak teremtvé; hasonlólag telivér sertéseket szalona és sódar előállítására; juhokat, melyek csak gyapjával látszanak az embereknek szolgálhatni; kakasokat és bulldogokat viadalra; galambokat különféle tulajdonságokkal; lovakat és kutyákat mindenféle célokra. Az ily változatok meghonosítására csak annyi szükséges, hogy az állapot és viszony, mely között az új ivadék feltűnt, meg ne változtassék.

Szintén a múlt században történt, hogy Suffolkban egy Lambert nevű ember született, kinek

vényekről, melyek az ivadékokat igazgatják; de folyton munkálkodásban és kedvezőknek látjuk azon állításra nézve, hogy a nagy emberesaládok egy őstörzsből származtak. De kérjük, miért fekete és rút alkatu az afrikai, miért lapos arcu a kínai, miért sárga és tökéletlen testalkatu a mongol, miért vörös az amerikai, és miért tökéletes alkatu és szép fehérségű a kaukázai faj? Bizony sok bajt okoztak e kérdések, különösen azoknak, kik a természetet a bibliával szerették volna meg egyeztetni. Sok mindenféle badar nézet és okoskodás látott napvilágot, míg végre az újabb fiziológia véget vetett a theologiai és filozófiai

vergődik, mely tulsulyt, míg a kaukázai igen, a néger soha sem veszti többé el.

A hosszudak (oblonge) alak, melyet a koponya lágy minőségben ölt, közeledik már az amerikaiak állandó koponya alakzatához. A születésnél mutatózó lapos arc, a széles, kidomborodott homlok, az arezélek felé álló, egymástól távolabb eső szemek, a mongol formát juttatják eszünkbe; és csak a gyermek teljes megérténél lépnek elő: a tojásdad arc, az arányos domboruságú homlok, és a többi megkülönböztető jelek, melyek a kaukázai alakot jellemzik.

Röviden kimondva tehát: az emberi nem külön-

böző fajainak főjellegei egyszerűen származtak: a kaukázai típusnak egy bizonyos fejlődési fokozat, életmód, éghajlat stb. befolyásai miatt történt megállapodásából. — A szín különfeleségét illetőleg, szerzőnk eleinte hajlandó lett volna annak valami belső okot tulajdonítani, de azon tapasztalat által, mit Vogt is bizonyít, hogy t. i. születésekor még a néger gyermek is fehéres és csak később feketedik meg, idejekorán még a kellő utra térítette, a színkülönbséget a napfény különféle fokozatának tulajdonítja, mit még az is támogat, hogy a rendszeren ruhával takart testrészek is sokkal világosabbak a nap és lég hatásának kitétt részeknél. Az egész tünemény jellege szerint igen egyenlő azzal, mely a fényképezésnél mutatkozik, és nem a melegség, a mint eddig hitték, hanem a fény kifolyása. Különböztet ez állításnak teljes kimutatása: a fény még bölesében levő chemiájának körébe tartozik. Minket az itten csak annyiban illet, hogy a szín különfeleségének nem kell semmi nagy fontosságot tulajdonítani. Ez tehát, valamint az emberi különféle testalkatakról fentebb elemezett nézet, oda látszik mutatni, hogy a különféle emberfajok valószínűleg közös eredettel bírnak.

— ei —

Párisból.

Jelen számunk ismét két képet közöl a francia főváros ostromzároltatási idejéből. Egyik a „Jardin des Plantes” lakóinak elpusztulásáról nyújt egy érdekes mozzanatot, a másik pedig az ostromlott városrészről mutat meghatározó jelenetet.

A bombázás félelmisségét a helyzet emelte borzasztóvá. Mindössze kevés azoknak száma, kik a bombák áldozatai lettek; kevés a megromlott, vagy felgyújtott házak száma is. De el kell

ségeknél lenni oda dobnak. A gyermekeknek nem volt táplálékuk, s gyöngye életük százankint aludt ki napjában a súlyos táplálkozás miatt. E gyer-

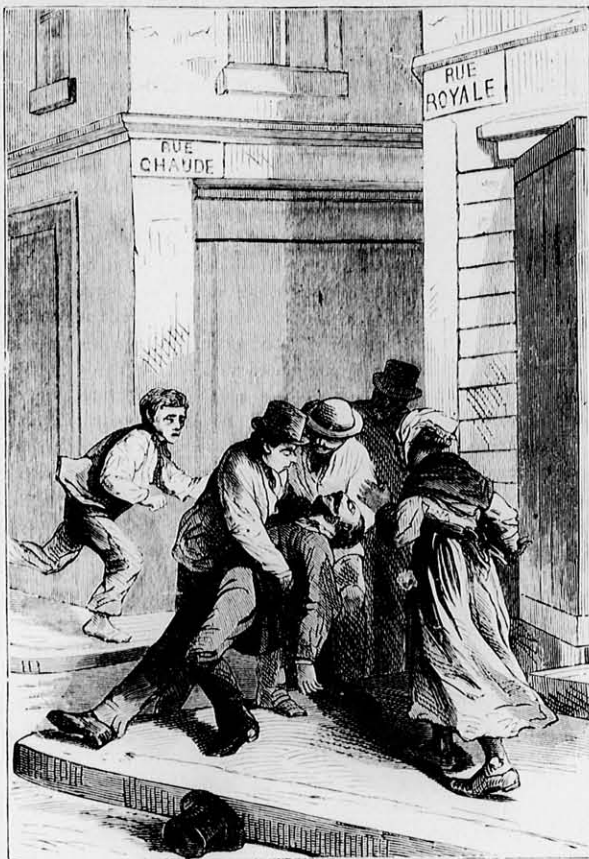
egy jelenetet. December utolsó napjaiban, a nélkül, hogy a német haladásról ezt Párisban tudatták volna, egyszerre megkezdődött a bombázás. Borzasztó meglepetés volt azok részére, kiknek hajlékuk először érték a lövegek. Menekülésre gondolt mindenki, s a rémület zürzavarában költöztek ki a családok biztosabb helyekre. Ily menekülési jelenetet mutat képünk, a lövegek által nemesak megromlott, hanem már fel is gyújtott házból.

A másik kép az állatkert óriásának elvesztését állítja előnk. A „Jardin des Plantes” minden, valamennyire megehető állatja mézszárszékre jutott, hogy azok által is kevesebb legyen a fogyasztók száma, s növekedjék általuk is a táplálék.

Hogyan maradhatott volna tehát életben ily viszonyok közt az állatkert két gyönyörű óriása: Castor és Pollux, ezen még csak két-éves szelid állatok, a kert látogatóinak kedvencei elefántjai? Mint a jobb időkben, oly jó étvágygyal ettek a megpróbáltatás napjaiban is, s ez máris elég volt vesztükre, holott husokat szintén magasztalni szokták. Január első napjain kimondták rájuk a halálos ítéletet, s Castor és Pollux szintén elvértek a német császárság fémállásáért.

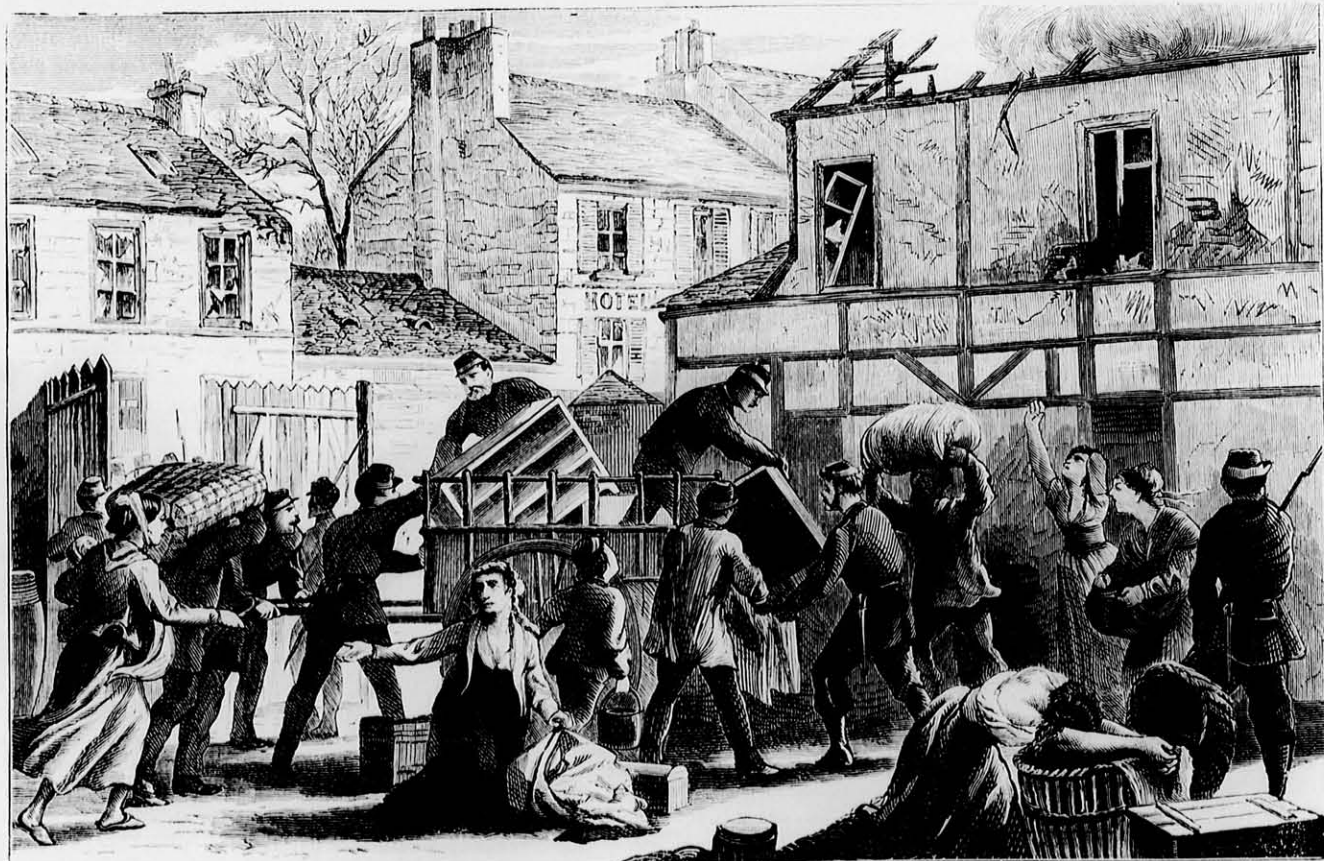
Mindkettőt vadász karabélylyal lötték agyon, s Devisme-féle robbantó golyókat használtak, melyek 15 centimeter hosszúságúak, hegyük acél, s azon van megerősítve a gyutacs. A golyó 280 grammot nyom és 50 gramm lőpor van bele téve. Tehát valószínű kis bomba, mely esontba, vagy kemény tárgyba ütközve szétrobban, s nines tőle menekvés.

Képünk mutatja az eljárát, melyet az elefántok lelövésénél alkalmaztak. Megilletésük nem egyszerre történt, mert sajnálták a szép állatokat és Polluxot csak pár nap mulva követte Castor

Az „Union Libérale” szerkesztőjének halála Toursban, a bombázás alatt.

mekeket alig lehetett eltemetni is a bombáktól, melyek sűrűn hullottak. Páris azon részeiben, melyeket a német ágyúk elértek, pinekben lakott

Menekülők Páris bombázott részéből. („Párisból” című cikkhez.)

gondolunk, hogy mily helyzet volt az: hideg pinekbe menekülni kisded gyermekekkel, s a rossz táplálék, a bűzhödött pinek által okozott beteg-

mindenki, s az egészségtelen helyeknek több lett áldozata, mint a bombáknak.

Képünk a bombázás első napjaiból ábrázol

a boulevard Hausmann mézszárszékeibe, Polluxot a robbantó golyó a jobb váll szélén találta, eltörte az első bordát, s az állat gyomrában robbant szét

De az óriás még állva maradt, megrázta láncait, haragosan fölemelte hatalmas ormányát, hanem aztán leomlott. Végső küzdelme, dacára a belső véromlásnak, sokáig tartott, s több veder vért gyűjtöttek már össze, midőn megszűnt élni.

Castor halála nyugodtabb és rövidebb volt; a golyó robbanása nemes részeket roncsolt szét, és Castor hamar elvérzett.

Az „Union Libérale“ szerkesztőjének halála Toursban.

A németek beütése Toursba, mert foglalásnak nem nevezhető, nagyon rövid volt, s egy kis bombázáson kívül nagyon esékély kárt tett a lakóknak. Nemesak hogy az ellenség kívül maradt a város falain, hanem a mi még feltűnőbb: a menyinyben még nem is sereoltak, a mi mindenesetre hallatlan a mai francia-porosz háboru történetében. Midőn tudomásra jutott, hogy a németek közvetlen közelségben vannak, Chancy tábornok gyorspostát küldött Pisani ezredeshez, a Toursban hátrahagyott 6000-főnyi sereg parancsnokához, hogy az ellenséget, mennyire csak lehetséges, akadályozza az előnyomulásban, de ovatosan, nehogy esatát veszítsen. December 20-ikán tehát az ezredes és kis csapatja elhagyta a várost, megtámadta a poroszokat Monnaieinál és nem kis kárt okozva soraikban, s hatvan foglyot ejtven, jelentékeny veszteség után hátrált. Pisani nem tért vissza közvetlenül Toursba, hanem a szomszédban lesben állva várta a dolgok tovább fejlődését.

A poroszok folytatták utjukat és másnap reggel Tours alá érkeztek. Azon hiedelemben levén, hogy a várórség kivonulása után a város nem fog sokáig ellentállani, előre küldtek egy század lovasságot, hogy a várost bevegje. A város lakói ezalatt elhatározták, hogy a várost mindenképen védeni fogják, s midőn az ellenséges lovasság közeledni látták, a városi nemzetörök tűz közé szoritották őket, s ezek kénytelenek voltak futásban a fő hadtesthez menekülni. A poroszok látva, hogy szép szerével egy hamar ki nem vihetik tervüket, elhatározták, hogy bombázás által erőszakolják, s két bombával lövöldözni kezdék a várost. Mivelhogy Tours teljesen nyílt volt és megfosztva a védelem legkisebb reményétől, s tekintve, hogy az őrség Pisani ezredessel a várostól távol állt, a bombázás által a poroszok a kívánt eredményre jutottak, mert a város meghódolt.

De a rövid bombázásnak is voltak áldozatai. A városban többen meghaltak, s ezek közt van, mint ez képtünkön is látható: *Beurthet*, az „*Union Libérale*“ szerkesztője, ki épen az atéin volt, midőn egy bomba szét pattant mellette, s egyik forgácsa oly veszélyesen megsértette, hogy néhány lépést még tántorogva, összeomlott, s a segélyre sietők karjai közt meghalt. A poroszok megszűnven lövöldözni, nem foglalták el a várost, hanem valószínűleg gyanitván, hogy jelentékeny francia erő lapang a közelben, azonnal Blois felé vonultak. A város újra békében maradt, és Pisani ezredes elfoglalta csapatjaival, mihelyt az ellenség tova húzódott.

A vörös republikánusok Franciaországban.

A közélet minden mozzanatában, ha az nagymérvű nyilvánossággal történik, fölataljuk a szélsőségeket, melyeknek csak jelentkezni kell, hogy az exaltált fejeket még jobban megrontsák, s az általános elvek és eszmék közé badarságokat, értelmetlenségeket vegyítsenek és gyakran még a demoralizációknak is bokrétául szolgáljanak.

Politikai és szociális pártok közt alig ha van nevezetesebb, mint azon tulzó párt, melynek kiválólag Franciaország a hazája, mely a köztársaság nagy elvei mellett nőtt föl, s melyet rendszeren a „vörösek“nek neveznek. Olyan ez, mint az áradó vizek hullámain a habok. Minél nagyobb az ára-

dat, annál inkább tajtékzik, annál több szemetet egyesít magába.

Az 1789-iki nagy forradalom óta számos párt mozgott és működött Franciaországban. Ezek közül sok jutott uralomra, de mindenik mellett ott volt mint gáncsoló, izgató, vagy összeesküvő a „vörösek“ pártja, melyet az első köztársaság alatt uralgott ultra-demokrata eszme teremtettek Franciaországnak.

A ki a mult század utolsó évtizede óta mostanig figyelemmel követte a francia nép történetét, láthatta, mennyi zavarra adott már alkalmat e párt. Ha tüntetések jöttek elő, ha a háboru kérdését hozták szőnyegre, ha valamely kormány ingadozni kezdett, ha az igazi demokracia a nép jogai mellett felszólt; a választásoknál, a legkritikusabb válságokban, a békés vagy véres forradalmakban, mindig s mindenütt megjelent e vörös kísértet, mely nem kimélve a szokásokat, a fennálló rendet, a nemzeti multat, mindent fölforgatni, megbuktatni akar és tülesigázott, hagymázos eszméiert kész mindent fölládozni, mi utjában áll, bármily szent legyen az ember vagy isten előtt.

A hírlapolvasó közönség között, tudom, alig találkozik, ki nem hallott vagy olvasott volna e radikális pártról, mely Franciaország némely városaiban s különösen Párisban bir legtöbb képviselővel. E tudatban akarom e pártot ismertetni s róla oly dolgokat elmondani, melyeket csak kevésbbé tudnak azok, kik a Szajna partjain hosszabb időig nem tartózkodtak.

A vörös republikánusok legjobban hasonlítanak a nagybritanniai királyságban annyi zavart okozott és folyton fondorkodó fenékhöz. Lakhelyük Párisban a Faubourg St-Antoine és Belleville. Legutóbbi időkben a nemzetközi munkásegylet képezte központjukat, melynek egész Európában, sőt még a tengeren túl is voltak tagjai. De ezt koholt vádak alapján pörbe vonták s még a jelen háboru kitörése előtt Párisban s Franciaország valamennyi tartományában föloszlatták. Ők az első forradalom alatt éltek, saját pártjuk szempontjából tekintve, mint demagógok és jakobinok legszebb napjaikat. Akkor fejthették ki legjobban ügyességüket a torlasok építésében, a gazdagok földadásában és kivégeztetésében, akkor volt terük és szabadságuk mindenre, a mi az erőszaké. Már az 1848 ki forradalomban kisebb szerepet játszhattak. Két évvel ezelőtt nem létesíthettek vagyonfoglaló terveikből semmit sem, mert a tehetős polgárok ideje korán eltávolították kincseiket, a esásárság béroneci pedig ügyesen tudtak revolvereikkel elbánni, a gyáva tömeg előtt erőlyesen föllépni, ha s szükséges volt, a garottrozás embertelen mesterseéghez nyulni. Párisnak aligmult ostromállapota előtt s annak egész tartamában nem egy kísérletet tettek, hogy a védelmi kormány fölé emelkedjenek és a Szajna várost vérfürdővé tegyék, de az ég megáldotta Franciaországot oly kormányfértakkal, kik habár a nemzeti védelem szent művét sikeresen keresztül nem vihették szent meg ezer akadály miatt, mégis elég bátorsággal és erőlylyel bírtak a kiengeszteletlen vörösek fékezésére.

A vörös republikánusok többnyire a legszegényebb néposztályból valók, kevés műveltséggel bírnak, és nemesak politikai, hanem anyagi helyzetikkel is elégedetlenek. Rendszerint a munkás osztályhoz tartoznak, s minthogy ennek óriás nagysága miatt önállóságra nem igen vergődhetnek: az uralgó társadalomnak rónak föl mindent hibául. Ha olvasni tudnak, megveszik az ultra-republikán lapokat s azoknak gyűjtő anyagával táplálják anélkül is fölingerült kedélyüket. Ha pedig az irás-olvasás ismeretlen előttük, egy náluknál műveltebb pájtásukat kéri föl, hogy olvassa el nekik Millière, Rochefort, Félix Pyat, Flourens, és más kedvencek cikkei. Valahányszor alkalmuk van föllépni és kilátásuk nyílik a túlsulyra, csakhamar kész e programjuk: „Le a kormánylyal; éljen a köztársaság!“ Jelvé-

nyük a kék vagy fehér zubbony, melyre amugy is büszke minden párisi munkás; de ezenkívül szeretnek kötött vörös sikkában is megjelenni, mert ez a jakobin párta emlékeztet. Midőn tette kerül a dolog, kimélelenül járnak el mindaddig, míg hatalmas erő nem indul ellenük. Hyenkor aztán megfútnak, elszöknek és mindenek elő hetyk saját személyüket, habár a gyávaság szégyenletes nevével meg is bélyegzik őket. Fennállásuk és rop-pant nagy számuk Párisban annak tulajdonítható, hogy ott — a fény otthonjában — egyrészt nagy a vagyon közti különbség, másrészt hiányzik a törvény elégséges tisztele. Azon tulajdonok, melyszerint minden pillanatban készek voltak a esásárság ellen föllépni, sok dolgot adott Napoleonnak. Annnyira foglalkodották őt folytonos készségükkel a esászár ingó trónjának megbuktatására, hogy nem esoda, ha Niel tábornok hadszervező tervét mostanig is csak papíron léteznek. Egyszer Belleville, másszor a Bastille-tere, azután a salle Molière, vagy valamely nagy gyár vonta magára első sorban a rendőrség, azután a kormány és a katonaság figyelmét, mert e helyeket választották a szélsők tüntetései működési terül. Még akkor is, midőn külláborokkal foglalkodtatá a nagy Napoleon kis unokaöcsese a nagy nemzet, kellő óvatossággal kellett arról gondoskodni, hogy legkérdelhetlenebb ellenséget féken tartassa. Volt is Párisban e célra elég katonai laktanya, elég gyalog és lovas katona, és a mi legfőbb, sok sergeant de ville, titkos férfi s nő kém, kik mindenféle öltözetben az utcákon, boulevardokon, a nyilvános intézetekben s helyeken, a helygözösökön és társaságokereken, sőt a magánházak és családokban is megjelentek, hogy a rendőrséget evidentiában tarthassák az uralgó hangulat és közvéleményről, a kormány egyes tettei fölél. E fúradtságos és drága örködés sok bosszuságot okozott a bonapartistáknak. Mutatja ezt az is, hogy elhevették canaille-nak, erapule-nak a vörös pártiakat.

En többször részesültem azon szerenesében, hogy órákat tölthettem ezen emberek között, és e szerenesét az emelte leginkább, hogy III. Napoleon bukásának előestén éltam a francia fővárosban. Ha mind azon jeleneteket leírnám, melyeket társaságukban láttam, egy egész kötetre lenne szükségem. E helyen érintett célonhoz képest csak két epizódot emelek ki a többiből. Midőn 1869 évi október havában hasztalan várták Franciaországban a már nyáron megválasztott képviselők egybehívását: Kératry gróf és Gagne erőlyesen felszóltak a kormány késedelme ellen és kijelentették, hogy azon esetre, ha a kamarák október 26-ig meg nem nyitnának, a törvényhozőstillet maga fog összejönni és a törvény szava szerint hivatásának eleget tenni. E felszólamlások sok élere adtak alkalmat, és a humoristikus lapok a „Charivari“-től kezdve a „Mascarade“-ig mindent elkövettek a türehtelen képviselők kigynyolására. A mi a párisi népet illeti, ez egészen másképp vette a dolgot. Kératry levelét mindenfelé olvasták és Gagne „et fussais-je le seul“-jét szájról-szájra adták. A szabadelvűek helyeselték e föllépést, mely habár nem volt oly sarcastikus, mint Henri Rochefort-e sárga Lanterne-jében, mégis népszerű lett és eléggé fölingerelte az a nélkül is forrongó lakosságot. Ez alkalmat sietve fölhasználták a vörös republikánusok. A sajtóban mindennap kérdőre vonták Napoleont, azután Rouher-t, a volt viceesászárt, és a kormány többi tagjait. Minden támadást a parvenu esászár ellen egy-egy sarkantyú szúrásnak tekintette a erapule. A Faubourg-St-Antoine rövid idő alatt élénkülni kezdett. A Bastille terén, a Rue St-Antoine, a Rue Faubourg St-Antoine és ennek közelfekvő helyein számos esoport lehet látható. A nép a sergeant de ville-ek szemes ébersége dacára titkos összejöve-teket tartott, hogy okt. 26-át egy rendkívüli tüntetéssel s ha lehet, forradalommal örkítse meg a esásárság történetében. Összejöttek 20—25-en

egy munkás lakásában, s ott vitatkozok este 8 órától éjféli utáni 2 óráig. Egy ismerősöm segítségével sikerült több hasonló összejövetelen jelen lennem. Mennyi vita és szóhalmazzal fárasztották türelnemet! Gyűléseik kezdetén rendszerint tartózkodók voltak. Később tübbe jöttek, szabadon elmondták, a mi szívüket nyomta. Areak, mozdulataik és szavaik a legerősebb gyökeret vert szenvedélyt árukták el. Az egyik előadta, mily irgalmatlanul bánnak a népfenséggel, a másik keserűen elpanaszolta a munkás osztály bajait és fölhozza ezeknek mérvadóiját, a greve eket. A harmadik a gazdagok kiváltságos helyzetéről beszélt és a vagyonközösséget vette pártfogása alá. A negyedik a császárt, ennek nejét, fiát s valamennyi rokonát szidalmazta és valóságos extasisában azt kiáltá: „el kell üzni e jött-ment családot, mely a francia nemzet legnagyobb szerencsétlensége!” Az ötödik a szent forradalmat emlegette s azt mondá: „míg a St-Germain, a Champs elysée és a tuillériákban egy bonapartista él, nem lesz béke Franciaországban.” És ez így ment mindvégig. Ha találkoztam egy köztük, a ki egyeseknek tulajdonított szenvedélyét mérsékelni akarta, azt a legérzékenyebb indignációval elnémították. Csak midőn az idő már nagyon későre járt, kezdtek összejövetelük tulajdonképeni tárgyáról szólni. Ilyenkor mindenki kész volt javaslatot tenni. Az egyik azt mondá: rohanjunk meg a tuillériákat, kiáltunk ki a forradalmat és éltesük a republikánus községet. Volt olyan is köztük, ki a Bastille terét tüzte ki valamennyi republikánus találkozási helyével s hozzáveté: „innen fogunk elindulni és a világnak megmutatni, hogy nem akarunk továbbra is néma s tétlen nézői lenni a szabadságot s önálló szellemet kiírtó uradalomnak!” A sok terv, ajánlat és javaslat közül végre nem tudják, melyeket fogadják el. Midőn teljesen belefrádnak a szózónába, elválnak és távozásukkor azt kiáltják: „à demain, à demain!” Másnap újból kezdik mult napi vitájukat és míg nem találkozik egy nagyszájú hős, ki nem enged a javaslatok áramlatának, hanem ismételen határozott választ követel, nincs kilátás valami végleges határozatra, melynek keresztülvitele rendszerint kétes...

Egy másik hasonló gyűlésben vettem részt a Salle-Molière-ben a tavalyi pótválasztások alatt. A vörösök e helyen tartották előleges értekezleteiket. Jelen voltak e teremben választók és nem választók, férfiak s nők, franciák és idegenek. A testvériséget hirdető polgárokat mindez legkevesebb sem zavarta. A bemenetnél szerencsétlenül járt republikánusok javára gyűjtöttek pénzt. Egy nagy bádogperselybe dobták a vendégek nagy bronzos sou-darabjaikat, persze egy „citoyen” hirdető folytonosan a gyűjtés célját és minden sou-darabot az obligát „merci”-vel fogadta. A terem régi falfestményei és kopott padjaival nem igen kellemesen lepte meg a belépőket. Ehez különben még az is járult, hogy az amnyi gőzzel és füsttel volt telve, miszerint némi idő kellett, míg az idegen áttekintést szerzett magának az egész hely s ennek közönsége fölött.

A terem földszintje posztóval bevont, széles padokkal van ellátva. A bemenet átellenében egy elég magas állvány látható, melyen a jelenlevők által megválasztott elnök, jegyzők és a városnegyed rendőrbiztosa ülnek. A közönség békésebb része a földszinti helyekre telepszik, a zavargók a terem első s második emeleti karzatain tartózkodnak, mert ott könnyen kijátszhatják a rendőrség figyelmét. Lenn az elnöki széken jelen meg minden szónok. Jegyző olvassa föl a fölítottak neveit. Minden jelenlevő szabadon beszélhet. A szólás-szabadságot egyedül a rendőrbiztos korlátozza, ha tulságos dolgokat adnak elő. Mily excentrikus eszmék jöttek itt napvilágra! A ki a vagyonfelosztás, a köztársaság mellett beszélt, annak minden szavát helyeslés, taps és éljenekkel fogadták. Hiába lépett fel a rendőri hivatalnok, hiába uta-

sítá az rendre először, másodsor, sőt harmadsor is a szónokot, ha az ő gondolatai tetszést arattak, csak az ülés széteszlátása, vagy a szónok önkénytelen visszalépése vethetett véget a beszédnek. A mily lelkesedés uralgott a demagogok föllépései alatt, ép oly kedvetlenség, morgás, zaj és ellennyilatkozatok voltak tapasztalhatók, ha valaki azt merete mondani, hogy a fennálló rendből meg kell tartani a jót, miként a takarékos háztulajdonos szokta, midőn régi háza rozszant falainak ép köveit fölhasználja új palotája építésére. A Salle-Molière-ben úgy történik a határozathozatal, mint a titkos gyűlésekben. Mindenki projectál és senki sem csatlakozik más véleményéhez. Midőn egy általán tisztelt férfijok hoz ajánlatba valami javaslatot, ilyenkor is sok beszéd és vitára van szükség, míg annak elfogadása vagy elvetéséről határozatlan nem nyilatkoznak. A közönség legfuresább alakjai a nők. Azért nevezem ezeket a legfuresábbaknak, mivel látszólag ők is ép oly öntudattal akarnak a kényuralom, a monarchikus kormányforma és egyéb politikai céloktól küzdeni, mint a férfiak, holott még nincsenek annyira emancipálva, hogy a közönséges polgárral együtt a köznap politikai terén kellően fölléphetnének. A tetszés nyilatkozatai alkalmával mindig figyelmesen néztem őket, mint tapsolnak kezeikkel, dobognak cipőikkel és kiáltják vékony hangjukkal: „très bien!” A szenvedély politikai ematíójuk szülő oka.

A vörös republikánusok, mint már mondám, többnyire a legszegényebb néposztályhoz tartoznak, kiknek minden napja ünnep, mert keveset vagy mitsem dolgoznak, minden napja böjt, mert igen sovány ételeket esznek. A Párisban megindult „Bibliothèque démocratique” írói: Félix Pyat, Ledru-Rollin, Blanqui, Esquiros, Louis Blanc stb. már különféle tervekkel léptek fel, hogy sorukat javítsák. A ki végig tanulja a francia socialismus történetét, látni fogja, hogy a legkülönbözőbb associációs tervek készültek számukra. Az egyik az állam közvetlen gondjai alá szeretné őket helyezni, a másik a munkát mindenek elé állítva, a munkásokat a tőke urává akarja tenni s így tovább. Persze, a mérsékelt Arago ama véleménye, mely szerint előbb szabadelvű kormányra van szükség és csak ennek installatíója után lehet és kell a társalmi kérdéseket megoldani, még a legeszesb ultrademokratáknál sem talált viszhangra. Maga III. Napoleon is tett próbákat s egész várostelepeket akart velük képezni Páris különböző pontjain „city” név alatt. Még ma is láthatók e politikai célú próbák reminiscenciái. A „city Napoleon” volt e tekintetben a legszebb szervezve. Néhány házat összeépítettek és egy közös passzage egyesíté ezeket egy-egy kis munkás gyarmattá.

Fájdalom, mindezen eszmék, tervek és próbák nem tudnak mostanig semmi sikert sem fölmutatni. A vörös republikánusok régi statusquo-jukban élnek. Ők Sedan előtt a caesarismus, ma a mérsékelt köztársaság ellenéi. Tegnap III. Napoleont gyalázták és Jules Favre-t magasztalták, ma pedig egy más embert választanak istenitűsük tárgyául és elfordulnak Jules Favre-tól azon egyszerű okból, mert a kormányon van és a mennyire lehet, zabolazza őket.

A vörös republikánusok pártja még sok baj és veszély magvát hordja magában és mindaddig fog fenyegetni minden francia kormányt, míg az a reális ismereteket nélkülözve, hitelt ad azoknak, kik platói respublikákkal kecsgettek és utopistikus rajongókká teszik tagjait. A szabadelvűek Franciaországban s azon kívül örömmel üdvözlők a francia mérsékelt köztársasági párt diadalait, de teljes szívvel gyűlölik a csöszeléket, a póruralmat és el szeretnék üzni mindenkorra a „vörös kísértet”-et, mint Luther tintatartójával a sántánt warburgi magányából.

Kakujay Gyula.

A barlanglakókról,

nevezetesen a magyarhoni lakott barlangokról
— Rómer Flóristól. —

(Vége.)

Tihanyi remetelakok. Midőn a magyarországi remete-sziklakakokról szólnunk, szükséges, hogy végre a tihanyi remete-gyarmatnak hajlékait is bővebben fölemlítsük:

Ezekről Czinár Mór Monasteriologiájának I. 172. lapján ilyenformán ír: „Itt említenünk kell azon nevezetesen és épen bámulandó szent üregeket, melyeket a legkeményebb sziklából kivájtak. Eredetileg Uruzkó, vagy Üreskőnek hívták, jelenleg Remetelakásnak nevezik; hanem miután a helyét hitvallás Tihanyba behatott, Leány-lakásnak *) iparkodtak elnevezni, hogy ősi nevét és rendeltetését elfelejtessék. De ez nem sikerült; mert a nép még mindig régi nevét használja.”

Ezen magány észak felé néz, azon helyen, hol a 40—50 ölnyi hely a Balatonból előbb lejtősen majd később függőleges sziklafallal emelkedik. Az üregek, melyek a sziklafal alá nyílnak, nem csak mesterségesen kivájkák, hanem valóban óriási munkával készült hajlékot adának, egyetlen távolságban ott, hol a kő már magától hasadékot mutatott, egy aránylagos puhább volta miatt a könnyebb munkát megengedte. Az üllehek, az asztalkák mind a sziklából vannak. — A mult századnak közepe táján ezen cellák egyikeben, a sziklába vájt sírgödörből, két férfi-vázat emeltek ki; azonban a koporsónak semmi nyoma nem volt.

Két hajlék szélesebb: ezek egyike az volt, mit a sz. Benedek szabályai oratoriumnak neveznek, és jelenleg Capitulumnak hívatik. A bemenő bal kezére esik az imola, melyben a szikla-oltárasztal látható. Ez középeben egy mélydéssel bír, a szentek ereklyéinek elfogadására, mint azt az egyház szertartása követeli. Az imolából két ajtóüreg nyílik, melyeket egy sziklaoszlop választ el egymástól; ezeken a nyílásokon az oratoriumba jutunk, hová az ájtatos szerzetesek beszélgetésekre és imádságra gyülekezének.

Ezen kívül még egy más imola is egész épségben maradt fenn, melyből egy magán cellába vagy hajlékba be lehet jutni.

E helyről a hajlanból csak egy okmány létezik; ebből azt tanuljuk, hogy 1270-ben a tihanyi szigetben, Unizkőn vagy Üreskőn sz. Miklósról címzett perjelség létezett, Salomon nevű perjel alatt.

Hogy akkor a sziklák erősebben ragadtak egymáshoz, valószínű; most csak arra figyelmeztetjük a kíváncsi buvárokat, hogy ezen üregeket inkább kívülről bámulják és távolabbról nézzék, mintsem hogy bemenvén, a bizonyos halálnak veszélyét fölkeressék; mert nem ritkán azon tábláktól, melyek e hegynek rétegeit képezik, több mázsányi sulyuk válnak el. Így p. 1850-ben mondja Czinár: „én ki ezeket írom, borzadalommal tapasztalám, hogy azon üregben, melyet előtte való nap öt vendéggel, semmi veszélyt nem sejtven, vizsgálgattam, reggelig egy öt láb hosszú,

*) Horváth Bálint „A füredi savanyúvíz” című munkájában 54. l. ezt mondja: A leánylakás elnevezésnek, mint hiteles élő bizonyosságok szájából többször volt alkalmam hallani, története ez: Bizonyos Keszfi Ferenc névű kath. szegény szelér, özvegy ember, élegett egy hajdan leányával a mult század dereka táján, mintegy 1740—50 közben, ezen ugynevezett leánylakás fölött; valamint egy hozzá hasonló más szegény embernek is szomszédságában együtt szőlőjük lévén, a remetelakásokhoz vezető gyalog-út elején, a partban két pinceforma üregt vájtának, ott tarták szőlő-terméseket is. — A második lyukban jelenen a fentebb említett Keszfi Ferenc, leányával együtt, több évek által lakását tartotta; végre meghalálózván öreg Keszfi Ferenc, leánya, mint hajdan aggyasztán, ott folytató partban hátra levő napját, és éről, a több évig ott lakott hajdanról, különösen a második barlang, melyben ő lakott, leánylakásnak kezdett nevezeteni, s időjártaival, mint történi szokott, a szomszéd barlangra is ráragadt a leánylakás név, s maiglan is (1848-ban) e két barlang leánylakásnak, vagyis Keszfi lyukának nevezeték.

majd 4 láb széles és 1 láb vastag kölap zuhant le melyet — mint mészközdücot — legalább 18 mázsára kellett becsülnöm.

Ezen sziklasornak tetőül szolgálnak a szőlők, melyek venyigéi, mivel a sziklába karókat ütni nem lehet, egymásnak viszontámul szolgálhatnak. A remetelak, valamint majd az egész felszíget, kutnak hiányában van, miért is a vizet, főleg téli időszakban, csak nagy nehezen képesek a nők, kiknek ez tisztjuk, fejeiken a Balatonból fölvenni! . . . Ezen baj már a törökök alatt is megvolt, mint Horváth Bálintnál: „A füredi savanyuvíz” 61. lapján olvasható.

Az, a mit a hajdankorból remetelakjainkról tudunk, igen kevésbe foglalható össze.

Ámbár csekélyek a mi remetelakjaink, hogy azokat az Európán kívüli barlangvárosokkal, vagy az olaszroni sziklaüregű völgyekkel összehasonlítsuk, sajátáguk miatt még is feltűnnek mindenkinek, ki valamikor a tihanyi felszígeten volt.

Alig keletkezett a haladó külföldi derék példájára 1853-ban a cs. kir. középponti bizottmány a műemlékek kutatására és fentartására, s máris hazánkra is kiterjesztő figyelmét.

Ha a remetelakokat mai nap a tihanyi kolostorból indulva látogatjuk, a szőlőhegyek alsó végén egy kis kapun át azon szűk és meredek uthoz értünk, mely a barlangokhoz vezet. — A Fűtredről jövőeknek az Óvár alatt kanyaruló uton le kell szállaniok, a várhegy lejtőjén áthatolva, elég meredek gyaloguton a Balaton irányában menniök.

Ezen irányt követvén, egy sziklaöbölhöz jutnak, melyben vizarányosan és függőlegesen, igen különféle nagyságra szakadt, sok helyen óriási falakat utanzó kődúcek állanak és hevernek a nélkül, hogy a ritkás füvek és cserjék a változókon színjátékot, mely az igen keverékesen benőtt kőnemektől ered, legkevésbé elfődnék.

Legközelebb „A” barlanghoz értünk. Kívülről egy tatóngó üreg mutatkozik, melynek homlokfalazata egészen elpusztult, úgy hogy a kemény sziklaalapon még nyomát sem találhatjuk. A mennyezetről naponkint lehulló és elporló táblák az egész padolatot foglalják el, és a vizsgálatot kényszerítik, hogy a dűcekon bajjal átvergődjék.

Főltevén, mi természetes, hogy az üreg a mennyire a talaj engedé, egyenes fallal volt zárva, akkor ezen barlang egy nagyobb, és két kisebb kápolnát foglalt, és mint hiszszük, a kised társulatnak oratoriumul, vagyis capitulumul szolgált, mely három oltárral volt ellátva. Legkisebb az első hajlék. Itt a szikladuc fölött, mely négyszögű ereklyemélyedésével oltárnak használtott, kerek bolt emelkedik, kifelé egy ablakrest, a szikla oldalában pedig egy fülkét látunk, mely az isteni szolgálathoz szükségelt készletet fentartására volt szánva. Az oratoriumot belül vakolták, mint a falakon látható nyomok mutatják. Alig hiszem, hogy festve is lett volna, mert ennek föltevésére semmi sem jogosít föl bennünket; és ilyen dísz talán a helyiség szegénysége sem engedte volna meg. A középső, 4 1/2° hosszú, majd 4° széles imola, melynek magassága egy ölet mindenütt haladt, de a folytonos hullás által természetesen mindig növekszik, még 30 év előtt, midőn legelőször láttam, két keskeny, kerek-ívű ablakkal bírt, melyek fölött középett egy tölcseralaku kerek ablak díszelt. Minthogy ezen nyílások a falnak csak egy csekély részén léteztek, valószínű, hogy a többi falon több ily rés volt az ajtón kívül. Legalább mikor Eitelberger tanár 1854 és 55-ben ezen barlango-

kat látogatta, valamint ennek, egy a C barlangnak is több ablaka volt épségben, és a kerek ablak kövei összetörve az üreg fölött a bozótok közt heverték. Az oltár itt is keletelt és a sziklafalból lett kivájva; az oltárral majd szemközt egy kerek fülke van alkalmazva.

A harmadik, legbensőbb hajlék, melynek 3°nyi választó fala még mai nap is áll, a főmolának mintegy fejtet teszi. Keleti oldalán a sziklába egy csekély ablak volt vésvé, mely a lépcsővel ellátott oltárnak a világosságot adta át. A faltöredékben még két bejárás és egy kis kerek ablak foglaltatik; ez a keskeny folyosó világítására szolgált. Az oltár episztola részén egy kis fülke a bor- és víz-edényeknek, a hátrább levő nagyobb üreg a miseruhák eltartására lehetett kivájva.

B kettős barlang ugyanazon magasságban A-val, mintegy 60 lépésnyi távolságra, észak felé van irányozva; A külső hajlék hosszukás négyszög, melynek a hemenettől jobbra és a szemkösti falon egy egy fülkéje vagyon; a belső, szabályta-

A tihanyi barlangok. (A.)

A tihanyi barlangok. (B.)

lan, négyszögű üregben még a régi falnak, mely faragott kőbős kövekből volt vastag fehér ragaszsal összeállítva, egy része megmaradt, két lőrés-idomu, egymáshoz közel álló ablakkal. A többi tért evén tekintetbe, itt is még két ablaknak volt helye. Ezek bizonyosan azért hagytak oly keskenyre, hogy könnyeben lehessen az akkor még drága üveggel vagy finom hártáival elzárni. A kűrtnek ez üregben nyoma sehol nem látható. Nem fűtöttek-e e zordon helyeken? vagy talán a télre az apátásába visszavonultak e a remeték? — Száraz, szegényes élelmüket evén tekintetbe, konyhára szükségük nem volt; de ennek helyét sem mutathatók ki. A falak újabb befűstölése az idemenekvő pástoroktól származnak.

Itt a sziklafal maga szögletet képez, és ha a B üregből C felé haladunk, mintegy négy ölnyivel lejjebb kell ereszkednünk, és 15 lépés után azon hármás barlang előtt állunk, melynek iránya majd keletelt. Ezen üregesort előtt igen szép pázsitos lapály terjed el, délre pedig egy roppant szikla-

dúc által van védve. E lakosztály tulajdonképen két részből áll, t. i. egy kettős szobából és egy külön bejárással bírt rendetlen alakú hajlékből. Az egyik majd 1 1/2 ölnyi szabályos négyzetű nagyobb szoba, még bír keleti oldalán nagy faragott kővekből rakott falmaradvánnyal, melynek egyenes záradéku ablakrésze fennmaradt. Keletnyugati irányban egy keskeny, hosszukás gödör látszik egy sziklaüregben, melyben hajdanta esontvázat találtak. Ezen üreg összeköttetésben volt egy szabálytalan, kelet felé táguló szobával, melynek előfala egészen romba dőlt. E szobából a hosszukás, négyszögű, majd szabályos vonalú imolába jutunk, melynek szikla-oltára a keleti falból volt kifuragva; világosságát valószínűleg az oltár melletti két résen át kapta. Egyiknek nyoma még ma is látható. Ezen imola déli falában ismét egy fülke létezik, mely a sziklarétegbe menetelen van bevésvé.

A különálló, de északfelé közös fallal bíró, monor idomu üreg a bemenettel szemközt egy kőpadlával, déli felében pedig két nagyobb fülkével bír. Egyéb nevezetességet itt nem lehet fölfedezni.

Mivelhogy az A és C barlangokban oltárok voltak, talán nem hibázunk ha a IV. Kelemen pápa 1266-iki bulájában említett sz. Mihály és sz. Domonkos, Mária Magdolna és Erzsébet nevükápolnákat ide helyezzük, és mivel épen csak négy oltár fordul elő, mindegyik szentnek egyet-egyét tulajdonítunk, nem gondolván szükségessé, hogy minden egyes szentnek, egy külön imolát kellett bírnia. Hogy melyik szentnek, melyik oltár felett meg, természetesen sem én, sem más nem fogja addig meghatározni, míg erre valami biztosabb adatokat föl nem fedezünk.

Ha a tihanyi szőlők felé tovább megyünk, mintegy 60 ölnyi távolban, a gyaloguton alul egy lapos, négyszögű hely tűnik föl, mely hajdantan sáncul használtott. Innen ismét fölfelé kell tartanunk és 100 ölnyre eljutunk egy négyszögű barlanghoz, mely mintegy 7° magassággal, és déli falában, a talajtól csekély magasságban, egy fülkével bír.

Az utolsó üreg, valamint tőle nyolc ölnyi távolságban tatóngó társa semmi nevezetességgel nem bír. Alakja ferde nyolcszögű, délyugati legtovább nyuló szöglete meneteles, délkeleti szögletéhez közel egy szabálytalan fülke látszik. Itt is roppant szikladűcek hullottak alá, úgy hogy magassága jelenleg majd két ölet teszen.

Ezen utolsó hajlékok leány-lakás név alatt valának ismerősök, s innen 35 ölnyre érünk azon kis kapuhoz, mely a regényes vadont a szőlőtől elválasztja. Hogy ezen remetelakoknak nagyon is fogyott és naponkint fogyó maradványai tizenegyedik századbólak, mutatja az oltárok alakja az anyag vastag köragaszsal való összeillesztése, a keskeny egyenes záradéku és a kerek tölcseralaku ablakoknak emlékezete; mert ezeknek csak egy helyen van még egy kis nyoma. Itt a későbbi, talán a fényzőbb kornak semmi jelt nem találjuk. Moglehet, hogy nem is igen sokáig lakták e magányt szent Benedek fiai; — legalább azt, hogy mikor kezdték a remetelakokat elhanyagolni és romlásnak indulni? nem tudjuk; az ilyen helynek elég az elhagyatottság; a minék ura ninesen, annak egyszerre mindenki ura. Mutatják azt hazai váramik! — E helyen mégis sok idő kellett, hogy a külbefolyás, a gondatlanság és az emberi rombolási vágy azon pusztítást vigye végbe, melyet itten sajnálattal észreveszünk.

1838-ban, midőn Bresztyenszky Béla tihanyi

apát a kormányra lépett, első gondjainak egyike az volt, hogy a remetelakokhoz vezető gyalogutat tisztíttassa, kiegyenlítse, a szédelgős helyeket korlátokkal ellássa. Sűrűn látogatták akkor Tihanyt — senki sem mulasztá el, hogy a remetelakokat is megnéze. — 1850 óta, t. i. a fíradtlatlan főnök halála óta, ismét elhanyagoltatott a remetelakokhoz vezető út, úgy hogy az oda való expedíció csak bátrabbak által kísértetik meg. Azonban reméljük, hogy a jelenlegi apát ur mindent elkövetend, hogy ne csak az utat a magányhoz jó karban fentartassák, hanem idővel a remetelakok is fentartassanak; mert a pusztulás napról napra halad, és ha a dolgon mielőbb segítve nem leendő, idővel már ezen nevezetességnek is egyedül helyét fogjuk az egykedvűségünket bántoló és korholó utódoznak mutathatni.

Egy orosz nábob.

Miatt a párisiak most azon törtek fejüket — írja egy francia — hogyan jussanak kutya-, macska-, patkány- és egérhúshoz, azalatt én az 1870. első felében meghalt moszkvai Kuseleff Gergely gróf asztalánál egy szép este a többi vendéggel együtt segítettem a 2500 frankba került szarvasgombával elkészített papagálynyelvet elkölteni.

A szarvasgomba igen jó volt, hanem a papagálynyelvet egészen elrontották az ételt. Mivel azonban ezek ára 2500 frank volt, mivel egyenesen Havreből jöttek s „papírjaik” a legjobb rendben valának, ezért a lakomának mégis ők képezték koronáját. Kuseleff tiszteletükre ünnepélyesen felöltözködött, s ez alkalommal lehetett őt első ízben frakkban láthatni, melyen csakugy hemzsegték érdemjelei. Ha ezenkívül fogait is megtisztíttatja s körmeit levágja, akkor egészen megismerhetlenné válik s pénzét nem adja ki vala hiába a papagálynyelvéért.

A ki ismerte ezen szerencsétlent, kinek évi jövedelme kétféle millió rubel volt, azt kell kérdeznie, vajjon az óriási gazdagság nem-e az ég átka?

Kuseleff Gergely 37 éves korában halt meg s bátyja Miklós harmadik évét sem érte el; ez utóbbi askorban halt el, amaz nyavalytorós volt. Miklós, a bájos Szvaroff herceg első férje 12 év előtt egyenesen Egyiptomból jött Párisba, hol — hite szerint — kigyógyult. Egy nyolevan éves fehérhajú orvost hozott magával, ki bibliai hosszúságú szakállat, fehér burnuszt és sárga papucsot viselt. Citerája s egy egész vad-állat gyűjtemény, — közöttük egy krokodil óriási szekrényben — tömöttelen szolgálva együtt képezte ezen külön fiatal ur kíséretét. Mindez a Douvres-palotában lakott s az állatereget ideiglenesen az udvarban helyeztetett el. A De-la-Paix utca lakosai egy reggel esodálkozva értesültek róla, hogy fenevadak szomszédjaivá lettek, mi különös hatást gyakorolt ezen város negyedre, mely hozzá szokott már minden nyelvhez, de az oroszának ordításához még nem. Különösen a krokodilról meséltek hajborzasztó történeteket, úgy hogy a kapusok soha sem merték szemüket behunyni.

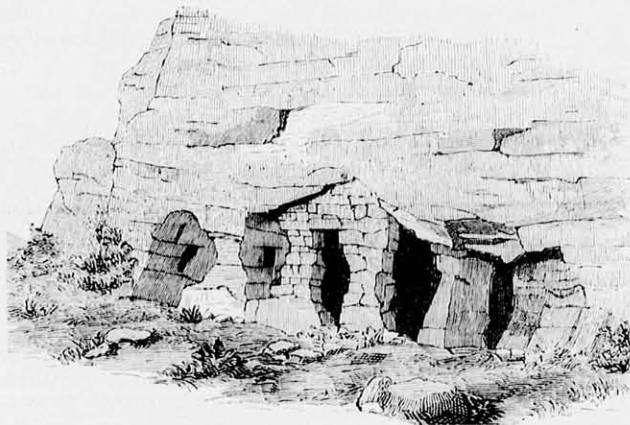
Miklós és Gergely grófok apja, az öreg Kuseleff mindig francia és olasz énekesek kíséretében utazott, mi kevésbbé barbár élvezet, mint idősbik fiáé. Ha kedve jött egy kis operát hallania: a primadonna, tenor- és bassista azonnal elővételtek, miként más utas az elemózsiás tarisznyát szokta elővenni, ha étvágya támad. Ha vége volt az operának, az énekeseket és zenészeket megint belépakolták az utazó-kocsikba s tovább indult a gróf. Máskor meg arra kerekedett kedve, hogy reggelje mellett vigjátékokat hallhasson. A vigmimelők, kiket szintén uti podgyászként hozdott magával, előadták „A fantasztikus pogácsát” s konfektül még néhány dalt is énekeltek.

Kuseleff Gergelyt, ki múlt tavasszal halt meg, megszállotta az utazás démonja, a mint iszonyu örökségének birtokába jutott. Az oly emberek, kik vagy igen szegények, vagy nagyon gazdagok, nem bírnak egy helyben maradni; az előbbiek távolban kísérik meg kenyerüket keresni, az utóbbiak pedig tudván, hogy övök a világ, — ideoda röpködnek. Kuseleff Gergely legelőször is egy vállalkozó szellemű férjtől 400,000 frankért megvette nejét, kit a pápának fizetett 200,000 frankért elválasztatott s aztán elvett, azonnal megvásárolván egy maeskát 200,000 frankért, mely az újdonsült grófnének megtetszett.

Ezen macska az örök-város leghíresebb márvány-kereskedője volt. Ez ravasz fickó volt; azt mondá, hogy ő rendkívül szereti az ő „Mimi”-jét s nincs az a pénz, melyért tőle megválnék. Midőn azonban a bőkezű turistá 200,000 frank áru márványt vásárolt tőle, melylyel sem a gróf, sem neje nem tudott mit csinálni, a kereskedő a maeskát nagylelkűen ráadásul adta.

Az új párezután nemsokára Párisban, a Rivoli utca „3 esászár”-jához címzett vendéglőjében lakott. Itt ebéd és vacsoráért naponként 2000 frankot fizettek. A kit egyszer bemutattak nekik, annak számára mindennap készen állott egy teríték.

A híres szellemidéző, Home Douglas, ki később a grófné nővérét vette el, a grófi család házi barátja volt s minthogy idősb Dumas Sándor

A tihanyi barlangok. (C.)

Kuseleff termeiben diadallal fogadták, a híres regényíró elmondhatta, miként két legnevezetesebb regény-alakját: Monte Christo gróft és Balsamo-Cagliostro-t testetül-lelkestül maga előtt látta itt.

Ezenközben a divatárúsnok, esipkekereskedők, szabók és ékszerészek remekül megtanították a grófnét arra, hogy miként kell magát tönkretenni.

De mit tesz ez? Az oly emberek, kik oly dus hajjal bírnak, miként Absolon, hosszú haját eresztik, hanem a nélkül, hogy észkopaszodásukat észrevennek. A Kuseleffek tollait lehetett tépni a nélkül, hogy a csuszás helyek meglátszóttak volna.

Home-mal s Dumással visszautaztak Sz.-Pétervárra s ez utóbbi a gróf által alapított új hírlap számára egy regényt írt.

A rendes kíséret: egy orvos, egy bölcsész, egy költő, egy sakkjátész s egy zongoraművész együtt utazott velük, kik mindannyian a magas uraságok mulattatására szolgáltak.

A gróf főzenvedője a sakkjáték és zene volt. Ő maga is szerzett románcokat, melyek igen búsak, mint minden sláv melódia, melyek viszhangja sok esinos francia színészno fülében hangzik, kik a gazdag oroszokkal sok tanulmány közt szokták tölteni idejüket. A mi a sakkjátékot illeti, erre vonatkozólag a gróf egyszer így nyilatkozott: „Különös, ha sakkjátékkal három aranyban játszom a sakkjátézmát, akkor mindig nyerek; ha ötven aranyban: mindig vesztek.”

Ezen különös háztartás később ismét fölmerült Párisban, a Castille-utában. Társaságokba nem szokott járni a házaspár. Rendesen otthon voltak, hol valóságos előzönlötték őket a mindenfajú tényényalók, iparlovagok és kereskedők. Nagy ritkán színházban is lehetett őket látni elrostélyozott, homályos páholyban. Az asszony igen szép volt, de a férfi idegesnek, fonyadtak látszott s ötszáz frankos, hanem szennyes inget viselt.

A szellemidéző Home, ki Oroszországban lett sógorává, gyakrabban fordult meg emberek között mint Kuseleff. Páris akkorában rajongott ezen óriási nyegle esodálért, s midőn I. Napoleon szellemkeze a szellemesarnok titokszerű homályában nagyon is érzékenyen nyílt III-dik Napoleonhoz, ekkor az örömujjongásnak nem volt sem vége, sem hossza.

A gazdagoknak nehezebb szórakozniok, mint a szegényeknek meggazdagodniok. Mindennap nem lehetett papagálynyelvet enni s e mellett efféle hóbortok csak egyszer mulattatnak. Mit teendők lesznek holnap? Emlékszem, hogy láttam Kuseleff házánál oly karásonfát, melyen 300,000 frank értékűnél több ékszer lógott s oly kártyajátzmákat, melyeknél a merészebb játékosok egyetlen lapon 50,000 frankot nyerhettek.

A gróf egyszer javított rendszer szerint egy kis gőzöst építtetett, melynek neve a grófné tiszteletére „Luboff” (szerelem) s melynek ára 350,000 frank, tehát 150,000 frankkal több csak, mint a maeskáé; hanem a macska legalább tudott futni, míg a gőzös sohasem került futni.

Ily apró tréfákat végre a Krözus-főle kínesek sem bírják ki. A gróf gazdagsága leginkább Podoliában, Krimben, Moskva mellett s a jó ég tudja még hol fekvő birtokokból állott; e mellett voltak Sz.-Pétervár szomszédjában ásványvízforrásai, megvette Périgneux mellett a la Roche kastélyt, melybe nejét s a szellemidéző Homeot beigtatta s azzal Oroszországba utazott rendbeszedni ügyeit.

Bátyja halála, kinek birtokait örökölte, nejétől elválása, kinek számára évidíjt rendelt, s azon igen is laza fek, melyet szenvedélyeire vetett, mindez nem volt elégséges pénzügyi bajai orvoslására. S ezenkívül a beteg óriás ágya mellé nagyon is sok orvos: azaz jószági gazgató és bőrzeigens hivatott. Az ily tanácsosok nagyon sok pénzbe kerültek.

Zálogba jutottak az ékszerék s a drága képtár egy része kőtavetyére került s gr. Kuseleff ezután már csak mint utas, rövid időre jött Párisba. Azt tartotta, hogy nagyon gazdálkodik, ha csak negyven frankos bort iszik és hatvan frankos levest eszik. Hanem a „szük” napok elmúltak s Kuseleff ismét visszajutott évenkénti két millió jövedelmének élvezetébe.

Szerencsétlenségére egészsége mélyebben volt alásva, mint vagyona s kora sirba kellett döntie ezen milliomosnak, ki külön volt, hanem jószívú s magashra törekvésre is fogékony. Egész élet n át kizozta azon gondolat, hogy őt csak kínesei miatt tisztelik.

Összes birtoka annyi volt, mint Franciaországban körülbelül négy-öt megyéje s mindamellett egész életében átlag nem volt annyit boldog, mint a legközönségesebb szegény halandó. Hanem azért tégy kísérletet meggyőzni arról azon embereket, kiknek mindennapi kenyerüket homlokuk veritékével kell keresniök, miként az nem boldog ki évenkénti két millióval bír. Belé kell ujjajukat dugnunk ezen sebbe, hogy higgyenek!

Turgenjeff Iván, az orosz írók leglángeszűb-bike, mesteri vonásokkal rajzolt élénk több ilyen életet, melyben mindannyiszor megújul Tantalus régi története.

Az észak-amerikai vendéglők.

A nagy vendéglők berendezése Észak-Amerikában majd mindenütt egyenlő, hanem egészen különbözik az európaiaktól. Ezek rendkívül nagyok, négy-öt emeletes, gyakran száz láb hosszúak is s nemcsak számos szobával vannak ellátva a vendégek főtételére, hanem ezenkívül van bennük számos más helyiség is, melyek használata nálunk szokatlan. Így például mindjárt a főbejáratnál van azon tágas csarnok, melyben az iroda is van. Ebben van az „idegenek könyve,” melybe az utas megérkezése után azonnal beírja nevét. Csak ha a megérkezettek sorban alája vetették magukat azon forraságnak, akkor kapják meg szobáik kulcsait. Ezen tágas csarnok, melynek falai körül fapadok húzódnak végig, egész napon át tele van emberekkel, kik pipázva, szivarozva vagy bagózva beszélgetnek egymással, vagy egész óra hosszat némán ülnek egymás mellett, s itt nemcsak a vendéglőben lakók jönnek együvé, hanem az utcán járókelők is bátran beléphetnek, ha éppen társaságot keresnek. A nagy csarnok egyik végében van rendszerint a bormérő-rekesz (the barroom,) melyben mindenféle szeszest italt árulnak, azután a borbély- és fodrász-műhely, olvasó-, író- és dohányzó-szoba. Az épületnek egészen legfelső emeletéig pompás, széles és szőnyegekkel leterített lépcsőzet vezet.

Némely díszesebb vendéglő csarnokában van a csigás emelvény is, melynek segítségével a vendégeket fölhúzzák az emeletekre vagy leeresztik, hogy ne kelljen a lépcsőket mászniok.

Első emeleten vannak az urak és hölgyek társalgó termei; az utóbbiakéi rendszerint nagy tükrökkel, aranyozással s pompás kelméjű bútorokkal díszítve. Zongora sem hiányzik innen soha. A hölgyek termeibe csak azon férfiaknak szabad belépniök, kik nejükkel avagy leányaikkal a vendéglőben laknak, vagy kik valamely hölgynek ünnepélyesen bemutatottak. A nagy étterem is közönségesen ugyanezen emeleten van, melyben 5—600 vendég foglalhat helyet 10—12 személy számára terített kisebb asztalok mellett.

Étkezés naponként ötször van; az első reggelt 7-től 10 óráig szolgálják föl, a másodikat 12-től 2-ig; az ebédet 4—6-ig; a theát 8—10-ig s a vacsorát 10—12-ig. Minden vendégnek, a mint belép az étterembe, helyét a főpincér jelöli ki. Ezen különböző étkezések „fogásai” igen gazdagok; mindenki azon ételekből választ magának, a melyekből enni óhajt, s a szolga néhány perc múlva apró tálakon egyszerre hozza be az ételeket s a vendég elé helyezi. Az amerikai konyha általán véve nem rossz, de nem is valami kiváló. Az étkek választását illetőleg az amerikai hasonlít az angolhoz; mindennapi tápláléka: rostbeef, tengeri hal, ürühús, zöldség, pudding vagy torta; egy tekintetben azonban nagyon különbözik minden európaiktól, abban tudniillik, hogy étkezés közben csupán csak vizet iszik; ez oly általános, hogy ha például valaki elé kivételkép egy palack bort helyeznek, minden szem arra felé fordul, meg tudandó, ki vetemedik ilyen kihágásra, s a legtöbb esetben biztosan lehetünk róla, hogy ez vagy külföldi, vagy európai származású amerikai.

Az amerikai általán véve nem igen beszédes s az asztalnál levő szomszédjával ritkán cserkedik társalgásba, úgy hogy ilyen étkezéseknél a kések és villáknak a tányérokra levő zörgésén kívül egyéb zajt alig hallhatni. Mindenki kizárólag azzal foglalkozik, hogy étkeit lehetőleg gyorsan elfogyassza, mikép azután dolgait után siethessen, avagy hogy ajkai közé szívat dugva s amerikai módra lábait az asztalon kinyújtva, édes semmittevésnek engedje át magát.

Az utolsó polgárháború idején a vendéglőkben igen nagyok valának az árak, minthogy a papírpénz értéke nagyon csökkent. Egy kis hálószobáért ily vendéglőben most naponként 3½ 4½ dollárt kell fizetni, mibe az étkezés is belé van szá-

mitva, akár ott étkezik a vendég, akár nem. Az amerikai a cselédségnek nem szokott borraivalókat adni, legfőleg a kapusnak, ha tovább utazik.

A vendég köteles fehéreneműt magában a vendéglőben mosatni, mit ott igen jól s nagyon gyorsan végeznek. Ezért darabszáma kell fizetni s pedig kicsiny vagy nagy darabért ugyanazon ár. A szállodatulajdonos s a cselédség nem igen szokott a vendégekkel törődni, azt tartván, segítsen mindenki magán, a hogy tud. Minden szoba ajtajának belső oldalán egy nyomtatvány van kifüggesztve, mely tudtul adja, mikor tálnak a figyelmeztet: ovatosan bánni a gázzal, — mert mással nem világítanak; a pénzt és ékszereket az irodában átadni, hogy el ne lopassanak; éjjelre az ajtókat belülről jól bezárni stb. A vendég számláját földszint az irodában fizeti ki, s azzal utazhatik, nem törődve vele most sem senki, mint nem törődött eddig.

Sybillák emléke a Dráva-melléken.

A Kärntenben előforduló sok népmonda között a vendék sybilláról szólók a legnagyobb szerepet játszik. Létezésük a régi hajdankorba esik, s a monda több helyen még a cselekvő személyek tartózkodási helyét is mutatja és a sybillák működése a nép hálás emlékezetében nemzedékről nemzedékre száll.

A sybillák, sornambulák és jósnők női szellemi lények, s már a görögöknél és rómaiaknál is föltaláljuk, kiknek isten akaratát és a jövőt tolmácsolták. Szent személyeknek tartották és mondásai, melyek a nép közt fennmaradtak, az idők folyamában ugyan többször megváltozva, de mégis csak megmaradtak.

Sok helyen, a Dráva mindkét partjain, különösen Tschahoritsch falu mellett, Unterhöllernnél, Gotschechen és más helyeken sziklaüregeket mutatnak, hol a nép közt még maig is létező monda szerint hajdan nők tanyáztak, egészen elkülönítve a többi néptől, csak hébe-korba mentek közéjük, valamely nevezetes eseményt megjósolandók.

E nők a nép előtt, mint magasb szellemtől áthatott lények jelentek meg furesa ruházatban; beszédjük szenvedést árult el, és minthogy a népet földmívelés- és gyümölcstermelésre taníták, sőt magvat és fákot is hoztak, megjósoltak minden bekövetkezendő háborút, dögvést; megmagyarázták az égi jeleket, és minden tettük a titokteljeség bélyegét hordá magán, és minthogy örködték a nép fölött: ez viszont őket is tisztelte, és elnevezte őket „szent nők, tiszteletreméltó nők- és szenvedő nőknek.”

Hogyan keletkeztek a mondák, és hogy szőtték be e nőket, vajjon valamely renchez tartoznak-e, azt még maig homály fűdi.

A vendéknél mindenütt fordulnak elő ily rejtélyes nőkről szóló mondák, de különösen a Dráva mentében, a hol több félreeső helyen még emlékjeleket is mutogatnak. E helyekre az emberek csak félve mennek, éjjel pedig épen kerülik.

A mondákat a nők fölcifrázva beszélik el fonás közben, és nemzedékről nemzedékre szállnak, de föltűnő, hogy távolosó helyeken is mutogatnak emlékjeleket, melyek az emberi tartózkodás bélyegét, nyomait félreismerhetlenül megőrizték.

Tschachoritsch falu közelében, az ugynevezett Mattig-ároktól kezdve, gyönyörű kis erdőség terül a Dráva felé. Ez erdőségben egy szikla csoportot nyulik el hosszan, melyben több barlang létezik. Ezek egyikébe csak fölülről, kötél segítségével lehet bejutni. A barlangban ismét szikla csoportot vezet a szikla felé, s ennek végén egy ronsolt fal áll, melynek egyik vasajtáját tulajdonosa ezelőtt 80 évvel adta el. E barlangban tanyáztak a monda szerint a sybillák, és innét mentek be a közel eső Tschachoritsch faluba, hogy a lakosságunk jövőjét mondjanak. Sötétbarna öltönyöket viseltek, hajuk fölbotva aláfolyt, csak röviden beszéltek és ezt is többnyire képekben. A monda legalább így őrizte meg emléküket.

A sybillák gyakran vettek részt az emberek lakomáin, sőt éji fekhelyeiket is megoszták velük.

Ép ily mondák léteznek Unterhöllernben, a hol még most is, félreeső helyeken, ásatás alkalmával gyakran találunk csontvázatokat, melyeket a nép a sybillák maradványainak tart.

A mária-raini hegyről szintén megemlékezik a monda. A hegyen még maig is egy körfal nyomai látszanak. Mind e helyek a Dráva balpartján fordulnak elő.

Rottenstern átellenében az ugynevezett „Černý Vrch” erdőben, hozzájárhatlan helyen egy szikla csoportot van, melyben a sybillák fekhelyeinek nyomait mutogatják.

Ezen, az emberi kéz nyomait magukon viselő helyekről, semmiféle archívumban nincs említés téve.

A mária-raini erdőség a mondában „Schalloch” név alatt fordul elő, talán innét származik a sloven „Žihpolje.” E tájékon, a hajdani viktrinyi zárdában létezett okiratok szerint, egy hasonló nevű várac is épült 888-ban Kr. e., melynek birtokosai: a Schalloch grófok a XII ik század végén egészen kihaltak, és a birtok a viktrinyi zárdá tulajdonába ment át.

A Schalloch-család utolsó sarjai: Hartnid és Pertold mint tanuk jönnek elő az 1180-ik év április 20. és július 25-én. A Rottenstein-családból Wolfhard, Klagenfurtól egész Roseggig az egész tájék ura volt.

Az utódoknak földadata leend kikutatni, vajjon e sybillák, a hegyeken épült várakban laktak-e és onnét áraszták-e jótéteményeiket az egész vidékre.

I. M.

Vegyes közlemények.

— (L. J.) **Történeti naptár.** Febr. 23. Spinoza bölcész meghalt 1577. — Championnet francia köztársasági tábornok elfoglalta Nápolyt a esősélek néptől, 1799. — A francia köztársaság kikiáltott Louis Blanc által. 1848.

Febr. 24. II. (Kis) Károly magyar király meghalt a visegrádi börtönben. 1386. — Gutenberg János, a könyvnyomtatás föltalálója, meghalt. 1468. — II-dik Mátyás magyar király és esásár szül. Bécsben, 1557. — Révay Miklós költő és nyelvtudós, szül. Sz. Miklóson, 1749. — A francia nemzetgyűlés Vendeében a paraszok közt általános újonezást rendelt el, 1793. — Gr. Dessewffy Emil, a m. t. akadémia volt elnöke, szül. Eperjesen, 1812. — Berzsenyi Dániel költő, meghalt Niklán, 1836.

Febr. 25. Wallenstein Adolf hg, osztrák fővezér, az írlandi származású Butler erodes által meggyilkoltatott Égerben (Csehország) 1634. — Kaposányi (Appel) Károly, jeles gazdász, szül. Ludwigsburgban, 1773. — Nápoly „parthenopó köztársaság” név alatt néprajmi kormányt nyert, 1799.

Febr. 26. Barthelény János Keresztély, német történetíró, szül. Hmenauban, 1708. — A besztercei esata, 1849. — A hirhét esásári nyilt parancs (pátens) kibocsátott Bécsben, 1861. — Hugo Viktor született Besançonban, 1802.

Febr. 27. Gaál József beszély és színműíró, megh. Pesten, 1866. — B. Jósika Miklós regényírónk, megh. Drezdában, 1865. — Péter, oldenburgi nagyhg. trónra lépett, 1853.

Febr. 28. Beireis Gottfried Kristóf külön tudós, szül. Mühlhausenben, 1730. — Arago Domokos Ferenc, kitűnő természettudós és matematikus, szül. Estagelben, 1786. — Frigyes, Mecklenburg-Schwerin nagyhercege, szül. 1823. — Auerbach Berthold német költő s író, szül. Nordstettenben, 1812. — Kmetz György honvédtábornok Mezőkövesdnél az osztrákokat visszanyomta, de a főserég Dembinszky fővezér alatt visszavonult Kápolnánál, 1849.

Febr. 29. Hóra és Klossa erdélyi oláh lázadók és izgatók kerékbe törettek, 1784. — Rossini Jakab kitűnő olasz dalnokköltő, szül. Pesaróban, (Romániában), 1792.

Márc. 1. II. Lipót esásár és magyar király megh. Bécsben, 1792. — I. Napoleon Elléből visszatérve, Cammesnél kikötött 900 hü barocssal, 1815. — Arany János, született N. Szabolcán, 1817. — Székely József író született Debrecenben, 1825. — Lord Grey wigh-miniszterelnök előterjesztésére az angol parlament-reform elfogadtatt, 1831.

— (Amerikai reklám.) A mi a reklámokat illeti, ezekben az amerikaiak mégis tullesznek rajtunk, mikéint ezt egy szabómak hirdetéséből láthatjuk, mely egy geográfiai helyi lapban jelent meg. „Azon utolsó szavak — ugymond a hirdetés, — melyet minden kor és minden

nép nagy emberei halálos ügyükön ejtettek, gyakran esodlatosan jellemzők. Ünnepeles jószavuk mindig önkénytelen és mély benyomást gyakorol kedélyünkre. „A hadsereg él!” mormogta I. Napoleon azon pillanatszerűen, midőn titáni lelke a test bilincsei közül kiszabadult. „Több világosságot!” sóhajtott Götthe. „Koszoruzatok meg virágokkal!” mondá Mirabeau. „Ugyan kinnlított meg Dayroke urat székkel,” hallata magát lord Chesterfield halálosan hörgőve. „Temesetek el emem oly öltözetben — mondá Bowers Jakab, — mely Sin-Rens és társa műhelyében készült; ezen egnél minden pompásan szabnak, remekül varrnak s én azt akarom, hogy síromban úgy, mint életemben, gentlemann módra legyek öltözködve.”

Hirek.

— *(A tud. akadémia elnöki helye)* Eötvös halálával szintén megüresedett. Most arról van szó, hogy első elnöknek Lönyay Menyhértet választják, ki minisztersegylettel még 5—6 egyetemen szintén elnöke; Csenyery Antalt pedig alelnöknek.

— *(Schulez Ferenc nevelőintézetét)* közli a bécsi középponti régészeti bizottság szakközlönyé folyó évi első füzetében. Méltányolva rendkívüli tevékenységét és elősorolva munkáit, figyelmezteti a magyar nemzetet Schulez barátaira és iskolatársaira, Steindl Imre és Schulek Frigyes urakra, kik jelenleg körünkben élvén, már eddig is tehetségek elismerésben részesültek. Így Steindl ur átvette már a vajda-hunyadi vár restaurációjának vezetését, és a műegyetemen Schulez szakmáját is képviseli, míg Schulek a lipótczei pesti új városház építésénél működik.

— *(A koronaőrsg szervezését)* közelebb kezdik meg. Egy kapitány, két hadnagy, két őrmester, hat altiszt s mintegy ötven közbemből fog állni s ezeket kivétel nélkül kiszolgált honvédekkel nevezik ki. Az egyenruhára nézve még nem történt megállapodás.

— *(Námtus János tiszteletére.)* barátai s tisztelői diszlakomát rendeznek jövő vasárnap a Frohner-teremben. Ez alkalommal ezüst billikont és egy szép albumot arcképekkel nyújtanak át neki. A fölhívás alá Kubinyi Ágost, a muzeum volt igazgatója és Fridvalszky János, a természeti osztály főtisztviselője, vannak aláírva.

— *(Esküdtzéki ítélet.)* Bényei Istvánt, a „Szabad Magyarország” című politikai néplap szerkesztőjét a közből porba foztá felségértés miatt, s a febr. 16-iki esküdtzéki tárgyaláson 7 szóval 5 ellenében vétkesnek mondatván ki, egy évi fogságra és 500 frtnyi pénzbírságra ítéltetett.

— *(Eötvösnek emelendő szoborra)* nyitott aláírási ívet a bécsi egyetemi magyar klub.

— *(A budai választókerületben)* a jobboldal dr. Pauler minisztert léptette föl Eötvös helyére képviselőjelöltnek.

— *(Jótekonyságok.)* Az első magyar általános biztositó társulat 3000 frtot boesította a belügyminiszter rendelkezése alá, az árvízkirosultak részére. — A királyi 100 frtot adományozott a sátoralja-új helyi nevelőintézetnek egy leánynevelde és kislelővő intézet Kassa-n leendő alapítására, melyre eddigelé már 45,000 frt gyűlt össze. — Hertelendy György vagyona egy részét, mintegy 30,000 frtot, árva gyermekek nevelésére hagyta.

— *(A Duna nagyon fenyeged.)* Vastag jégkéreg fedi, s napról-napra emelkedik. A bécsi vízár után most már nálunk is tesznek intézkedéseket, és a belügyészség a Duna mellett levő megyéket körülhatárolta figyelmeztette, hogy a Duna jelenlegi állása valószínűvé teszi, mikép az enyhébb időjárás bekövetkeztével a folyamossal határos vidékek vízveszélynek állnak kitéve. Pesten és Budán a városi hatóság a veszély esetére biztositást alakított, melynek egyik közelebbi állásán a főmérnökök a Duna jegének szokatlan vastagságára hívták föl a figyelmet; például Nagy Maros és Visegrádnál 12 láb-nál vastagabb; a Csepel szigetnél a jég január 5-ke óta változatlan; a pesti molnárok és pékek gőzmalma és a budai szeszfágy között ott, a hol a zátony van, a jég néhol egész a folyó fenékeig ér. Mindezen körülmények azonban nem fenyegednek veszéllyel, mert a víz áradásával a jégképen is fel fog emelkedni. A biztositás elhatározta, hogy a soroksári Dunaigban is eszközöltessenek furások, mert a legnagyobb jégtegnegek arra szöknek venni útjukat. A Pest fölött és alatt a Duna mellett fekvő községek előjárói felszólítottak, hogy a víz- és jégállásban történő minden változásról rögtön jelentést tegyenek Pestre. A men-helyekről a közönség metalin vízveszély esetén értesíttetni fog, valamint a közönség egyáltalában értesíttetni fog, ha metalin vízveszély állna be. A dunagőzhajózási társaság a biztositásnak 50 eszmatot boesított rendelkezésére a százkadécs legénységgel együtt; a többi — tehát a magyar gőzhajózási vállalatok — kijelenték, hogy ők nem adhatnak eszmatokat, a miért is a biztositás elhatározta, hogy százkadécs esetén töltik requiritumai fognak eszmatokot. Mentőtalpatokat is készíttetnek, a hajók s a hajósok

összeiratnak, valamint azon házak kijelöltetnek, a melyeket a vízveszély legelőbb érheti.

— *(Halálhírek.)* Dietrichstein-Mensdorf herceg, Csehország helytartója elhunyt e hó 14-én Prágában 58 éves korában. Ő írta alá a villa-franciai fegyverszünetet 1859-ben; 1864—66-ban pedig Ausztria külügyminisztere volt. — Lambert Gusztáv, a francia északi expedició intézője, január 19-kén a Montretout elleni támadás alkalmával elesett.

— *(A „Vadász és Versenylapok” szerkesztője)* felcsóli a magyarországi vadászokat, hogy értesítsék rendszeresen a lelőtt vadak mennyisége és minőségéről, mi által hasznos adatokat nyújthatnak a hazánk vidékein levő vadak felől. Erre nézve a szerkesztőség rovatokkal ellátott „lőjegyzéket” küldött szét, s kéri az illetőket, hogy a gondozásuk alatt levő területen 1870. febr. 1-től, 1871. jan. 31-ig lőtt mindenféle vad mennyiségét 1871. febr. végéig beküldeni sziveskedjenek. Vége a következő kérdéseket teszi erdészeinkhez és vadászainkhoz: Honos-e még a zerge az alacsony Tátrában — zolyomi havasokban — s ha nem, mikor pusztítottat ki? Hogy áll az a legújabb időben, különösen a Retyezáton. A mormota (Arctomys marmota, tótl vízizdák) — a zolyomi havasokban állítólag található, de előfordul-e a marmarosai s erdélyi havasokban is vagy nem? — A magas Tátrában, hol ezeltől nagy számmal élt a mormota, 1866-ban már csak öt kis esalhra becsültetvén, kiveszendő félben volt. A havasi nyul, (Lepus variabilis, Pallas;) a hófajd; (Tetrao lagopus;) a középfajd; (Tetrao medius;) a vidramenyét, (Faoturus lutrolea,) melyeket Petényi s Frivaldszky hazánk famájában, — de mint igen ritka állatokat — felsorolnak, találhatók-e honunk területén? Az első két vadról mondják a könyvek, hogy a liptói, zolyomi, gömöri, marmarosai s erdélyi magas hegyekben előfordulnak, — a középfajdról mitem szólnak, a vidramenyét szintén meg van említve. Nehány zolyomi erdész állítása szerint a vidramenyét, a Garan vize körül, nevezetesen a Vepor-hegységtől északnyugatra eső Feketevíz völgyében most is található volna. A szirti fogoly (Perdix saxatilis,) mely az Alpesekben csak nagy emelkedési hegyi tájakon tenyész, nem lakója-e egy szerszind hazánk déli vidékeinek, például a katonai végvidék sziklás s köves részének?

— *(A károlyvárosi pénzverdet.)* meg fogják szüntetni s helyette a selmecit nagyobbitják.

— *(Üngyilkosság.)* Két tulzó francia-barát pár nap-előtt Temesvárt pisztollyal véget vetett életének. Egy hátrahagyott levélben azt írják, hogy január 5-én megfogadták, hogy Franciaország elbukását nem élik túl.

A városban ez eset roppant feltűnést okozott — ha igaz. — *(Nők mint gyógyszereszek.)* Oroszországban a nőknek közelebb megengedték, hogy a gyógyszerészeti tanfolyamot hallgathassák, a gyógyszerárakban gyakorinoskodhassanak, s a gyógytanból vizsgát teheszenek.

— *(Az emberi természet)* mit képes elviselni, mutatja a következő eset. Nem messze Montbelliardtól egy öszszelődözött házikóban 7—8 halot közt, egy alig 17 éves s még élő sebesült találtott, a ki halkán segítségért nyöszörgött. Nagy ügyvel-bajjal a hullák közül kiemeltetvén, a szabadba vitették. Az igen fiatal sebesültnek, ki a háború kitörése előtt Avignonban tanuló volt, egy porosz gránát mind a két lábát térd alatt eszesfan szétszakgatta. Ily helyzetben egészen elhagyva, dél, ital s egyéb segítség nélkül, állt álló napig a hullák közt feküdt. Sebeit a ruhájáról lehasogatott rongyokkal 6 maga kötötte be, míg másrészt a nagy hideg által a vérzés megakadályozottat. A szobában feküdt halottakhoz nagy nehezen hason mászott, s az azok zsebében talált egy pár darabka kétszersült volt eledele, szomjúságát pedig az ablakokon keresztül a szobába böven esett hóval esillapította. Mindezeket maga a sebesült, állt érthető hangon beszélte el. A szerencsétlen ifjú Svájcha szállították, s az orvos a azt hiszi, hogy talán sikerül még életét megmenteni.

— *(Egy porosz Lenormandról)* beszélnek jelenleg a berlini arisztokratikus körökben, kinek jóslatai mindennél nagy feltűnést okoztak. Egy öreg nő volt ez, s Radziwill hercegnő szolgálatában állott. Radziwill hercegnőnek hat leányánál a bomo szerepét vitte, közelebb nevelőnőjűk volt s mintán a hercegnő egy része férjhez, más része zárdába ment, az öreg hercegnő mellett a komorna tisztét teljesítette. Ebben az állásban maradt az öreg nő egészen életének végéig, mi saját jóslata szerint, a múlt évi dec. 25-én következett be. De nem csak ez, hanem minden más jóslata is hiszgesen beteljesült. Így már 1866-ban megjövendölte az osztrák-porosz háború végkimenetelét, sőt még ama nevezetesebb napokat is előre kijelölte, melyek a háború folyama alatt fordulópontot képeztek. A mostani francia-porosz háború eseményei közül előre megjósolta Napoleon elfogatását, Páris kapitulációját, s azt állította, hogy a békét márc. 5-én kötik meg. Jóslatai közül kettő már beteljesült s Berlinben hiszik, hogy a harmadik sem fog elmaradni. Radziwill hercegnő Lenormandja különben annyira népszerű jósnő a berlini előkelő körökben, hogy tanácsát

minden fontosabb ügyben és kezdeményezésnél megkérdezték.

Tudomány és irodalom. *(Az akadémia jutalomkérdésére.)* A Grove-alapítványból kitézött jutalomkérdésre: „adassék elő a magyar tanuló iskoláztatása hazánkban és a külföldön, a XVI-ik században” 1871-ik jan. 31-ig bezárólag mint határnapig, „Hazai és külföldi iskoláztatás a XVI-ik században” című munka; a „Dora Szilárd-féle alapítványból kitézött kereskedelmi pályakérdésre pedig 1871-ik jan. 31-ig bezárólag, mint határnapig „A kereskedelmi szakoktatás” című s „A kereskedő hivatása a műveltség terjesztése” jellegével ellátott pályamunka érkezett. A Vitéz-alapítványból kitézött jutalomkérdésre (Erdélyi polgári alkotmánya s közbjogi állapotának ismertetése 1200-tól egész 1540.), ellenben 1871. jan. 31-ik napjáig, mely határideje volt, egy pályamunka sem érkezett. A föntebbi két pályamunka rendben talált jellegű levelele az akadémia és a helyettes elnök pészétével lezárva, levéltári őrizet alá adták, maguk a pályamunkák megbiráztatás végett az illető (II.) osztályhoz tétettek át.

— *(A római Corvinnák.)* A többször említett díszalbum, melyet a Rómában található Corvin-kodexekről a magyar püspöki kar készítettett, nagy folió-alaku, s a kodexek nevezetes lapjai természetesen nagyságban vannak benne fénykép által reprodukálva. Összesen négy kodexet találtak Rómában: a kollegium romanumban kettőt, a Vatikánban egyet, s a jezsuitáknál is egyet. Legdisebb a vatikáni példány, egy breviárum, mely valódi díszmunka és művészeti készítmény; festett lapjain a miniatürajzok, melyeket a tiszta fénykép híven ad vissza, valóságos remekek a saját nemükben, s teljesen méltók a Rafael közvetlenül megelőző festészeti korszak becses termékeihez. Az egész kodex, mint díszalbum, hátrán helyet foglalhatna a logfényesebb tárgyaló teremben is; erre azonban alig lehet kilátás, mert mindössze csak ötven példány készült.

— *(A visegrádi vár ügyében)* az akadémia arch. bizottsága előterjesztést tett az akadémiahoz. Ez előterjesztésből felemlítjük most, hogy 6560 ft 47 kr. kívántatnék mind a rögtöni segélyhez, mind ahhoz, hogy a vár mostani állapotában való fentartása biztositassék.

— *(„Komáromi Lapok.”)* cím alatt Siegler Károly helyi érdekű lapot indít meg apríl elejétől, mely hetenkint egyszer szombaton jelenik meg Komáromban, s előfizetési díja félévre 3 f. 50, évnegyedre 1 f. 80 kr.

Színészet. *(Két kis vígjáték)* volt a színház mult heti újdonsága, mindkettő francia. Egyik „Erneszt” melyet Clairville és Gasteineu írtak, a másik „A kompanisták” melyet Labiche és Mus után Feleki nemcsak lefordított, de magyarított is. Egyik vígjáték sem olyan magas termék, hogy a kritikának tüzetesen kellene vele foglalkozni; mulattattak, s talán még mulattatni fogják egyszer-kétszer a közönséget, s nagyobb hivatásuk semmi sine. Mi részünkről nagyon szeretnők, ha a nemzeti színházunk csak megszorítva kultiválnák az ily szinpad apróságokat.

— *(A nemzeti szinpadon)* Hugo Viktor „Angelo”-ját új fordításban fogják előadni. A fordítást Endrődi Sándor eszközölte, és pedig sikerült.

— *(Új dráma.)* Sziglietti „Struensee” című történelmi drámát írt, melyet a Meyerbeer gyönyörű zenéjével fognak színrehozni. A híres zeneköltő ugyanis igen szűr indult s egyben zenekerestő szerzett testvére: Beer Mihály „Struensee” című gyöngye német drámájához.

Zenészet. *(Megjelent zeneművek.)* Respublikai-eszdrás, zongorára Tisza Aladártól. Ára 80 kr. Erdő erdő sírú erdő, eszdrás zongorára Tisza Aladártól. Ára 60 kr. Mindkét mű Táborzsky és Parsch pesti zeneműkereskedésében jelent meg.

Szerkesztői üzenetek.

— *Pozsita-Forna.* A lapot küldjük, mintán úgy látjuk, hogy régebb időkből származó pretenzió. A mi a helyesírást illeti, azt legyen szives ön ránk hagyni.

— *Domyay, Bunk.* A rajz rozsi; képtalányokat meg nem küldünk.

— *Körösény.* Megkaptuk, de jobb rajz után kellett látnunk, s a megjelenést elkeszteltük.

— *Egy vörös a multból.* nem közölhető; valamint a N.-Kácsról beküldött versek sem. — *Venek Kon.* Van benne tehetőség nyoma, de várni kell.

— *Pozsony.* Nagyon sajnáljuk, hogy mire mi megkaptuk, már elvesztette földéket: az újdonságot, mert akkorára szűrt-szóra más lapokból is olvastuk volt.

— *Tevelében.* Nagyon rozsi.

TARTALOM:

Cikkek: „Az új miniszterek.” — „Nébráska.” — „Az emberiség és történetéből.” — *el-estől.* — „Párisból.” — „Az Union Libérale” szerkesztőjének halála. — *Toursban.* — „A vörös republikánusok Franciaországban.” *Kakony Gyulától.* — „A barlanglakókról.” *(Vége.)* *Römer Flóristól.* — „Egy orosz nábob.” — „Az észak-amerikai vendéglők.” — „Százlék emléke a Dráva-melléken.” *F. M.-tól.* — „Vegyes közlemények.” — „Hirek.” — **Képek:** Az új miniszterek. — A „Jardin des Plantes” elefantjának agyonlövésén Párisban az osztrám alatt. — Az „Union Libérale” szerkesztőjének halála Toursban a bombázás alatt. — Menekülő Páris bombázott részéből. — A tihanyi barlangok A. B. C.

H I R D E T É S E K.

A magy. tud. Akadémia kiadványai

részint saját díjaival, részint magyar hölgyek díjaival koszorúzott pályaművek kaphatók

Az „ATHENAEUM“ könyvkiadó-hivatalában

s általa Magyar-Erdélyország minden könyvkereskedésében:

A felfedezések és találmányok története. Irta dr. **Barócz Lajos.** Különös tekintettel a gép- és villanyosság alkalmazására és a fényképezés kifejlesztésére. A magyar tudományos Akadémia által a Magyar hölgyek díjával koszorúzott pályamű. 57 fűzetcséppel 2 ft 50 kr.
Közönséges természetrajz a művelt rendek szükségéhez alkalmas. Irta **Greguss Gyula.** Magyar hölgyek díjával az Akadémia által jutalmazott pályamunka. 98 fűzetcséppel. 1 ft 60 kr.
Természettani földrajz. A művelt rendek szükségéhez alkalmas. Irta **Greguss Gyula.** Magyar hölgyek díjával az Akadémia által jutalmazott pályamunka. (9 díszes, könyvmű, színezett földrajzszel.) 2 ft 80 kr.
Népszerű esilágaztat. Irta **Hollósy Juszti.** m. t. n. t. A magyar tudományos Akadémia által a Magyar hölgyek díjával koszorúzott pályamű 111 fűzetcséppel és 3 könyvművel esilágaztatásból. 2 ft 80 kr.
A magyar birodalom természeti viszonyainak leírása. Az Akadémia nagy díjával jutalmazott mű. Irta **Hun-**

falvy János. m. t. Akad. t. A Magyar Tud. Akadémia megbízásából. Három (igen erős) kötet. 12 ft.
Népszerű nemzetgazdasági tudomány. A nyelvi rendek szükségéhez alkalmas. Irta **Karvasy Agost.** Magyar hölgyek díjával az Akadémia által jutalmazott pályamunka. Harmadik kiadás és bővített kiadás 2 ft 80 kr.
A felsőbb műveltségnek alapvető alapjai. Irta **Vész János** Ármán. I. kötet. Különbözőki és egészleti hánylat II. kötet. Különbözőki és egészleti hánylat alkalmazása a mértan, találatokkal a felsőbb fokú egyenletek eloldásáról. 7 kömetszettel táblával. Kiadta a M. Tudom. Akadémia. A két kötet ára (külön az 1-ső kötet 2 ft, a 2-ik kötet 2 ft 50 kr.) 4 ft 50 kr.
Érő és géptan. Irta **Porczival Ottó.** Technikai intézetek, gyakorlati-mérnökök és magánútlók számára. Két kötet 13 ft.
Halál és haltenyésztésünk. A magyar tud. Akadémia által Vitéz-féle jutalommal koszorúzott pályamunka. Irta **Krieger János.** kir. József-megyei tanár — még két részrel **Kenessey Albert** és **Tasner Dénes** től. — 8-rét 1-235 oldal. Ára 1 ft 60 kr.

Az „ATHENAEUM“ könyvkiadó-hivatalában

(Pesten, barátok tere 7. sz. a.) megjelent:

A falu jegyzője.

Regény.

Irta báró **EÖTVÖS JÓZSEF.**

Második kiadás. III. kötet. 3 ft.

Az ember tragoediája.

Irta **Madách Imre.**

Harmadik kiadás. — Ára 2 forint.

Az „ATHENAEUM“ újság-kiadóhivatalában

(barátok tere 7-dik szám) megjelenő újságok:

A Hon. politikai és közigazgatási napilap, megjelenik naponta kétszer. Előfizetési ára egész évre 22 ft, félévre 11 ft, negyedévre 5 ft 50 kr. Az estilap postai különdíjért havonként 30 krral több.

Pesti Napló. politikai napilap megjelenik naponta kétszer. Előfizetési ára egész évre 22 ft, félévre 11 ft, negyedévre 5 ft 50 kr. Az estilap postai különdíjért havonként 30 krral több.

Budapesti Közlöny, hivatalos napilap, megjelenik naponta egyszer. Előfizetési ára: Vidékre egész évre 20 ft, félévre 10 ft, negyedévre 5 ft. Pesten házhoz hordva egész évre 18 ft, félévre 9 ft, negyedévre 4 ft 50 kr.

Fővárosi Lapok, szépirodalmi napilap, megjelenik mindnap. Előfizetési ára egész évre 14 ft, félévre 7 ft, negyedévre 3 ft 50 kr.

Magyar Bazár, szépirodalmi divatlap, mintákkal és szabásrajzokkal, megjelenik havonta kétszer. Előfizetési ára egész évre 8 ft, félévre 4 ft, negyedévre 2 ft.

Hazánk s a Külföld, ismeretterjesztő, szépirodalmi és társasági illusztrált hetilap. Előfizetési ára egész évre 6 ft, félévre 3 ft, negyedévre 1 ft 50 kr. Ezen lapnak minden egész éves előfizetője egy színes műlapot kap, csupán 30 kr. esomagolási díjért.

Heti Posta, baloldali irányú, politikai képes hetilap, előfizetési ára egész évre 4 ft, félévre 2 ft, negyedévre 1 ft.

Bolond Miska, humoristikus, illusztrált hetilap, megjelenik minden vasárnap. Előfizetési ára egész évre 6 ft, félévre 3 ft, negyedévre 1 ft 50 kr.

Üstökös, a legérdekesebb, megjelenik minden szombat, illusztrálva és díszesen kiállítva. Előfizetési ára egész évre 6 ft, félévre 3 ft, negyedévre 1 ft 50 kr.

Igazmondó, politikai képes néplap, megjelenik minden vasárnap. Előfizetési ára egész évre csak 4 ft, félévre 2 ft, negyedévre 1 ft.

Vadász- és Versenylap, megjelenik minden hó 10., 20. és 30-án. Előfizetési ára egész évre 10 ft, félévre 5 ft.

„Athenaeum“ kis képes naptára 1871-re.

I. évi folyam: 4-rét 101 oldal, 19 igen szép képpel. Ára 50 kr.

TARTALOM:

Bevezetés.
Vázlatok az emberiség újabb történetéből.
 Földünk a nagyító üveg alatt (képpel).
 Az ósnépek kihalása.
 Az indiánok kiirtása Észak-Amerikában (4 képpel).
 A természet őslakosok kihalásának története (2 képpel).
 Az orosz állam átalakulása és a parasztfelkelés.
 Népvándorlás az amerikai continensen.
 A chinaiak bevándorlása a Mississipi völgyébe.
Népisme és társadalmi rajzok napjainkból.
 A szabadság, egyenlőség kinyitása Észak-Amerikában. (A nézerek uralma Washingtonban. — Az amerikai vasutagnások hatalma és egyeduratsága. — Hivatali vadászat a köztársaságban. — A felhők és felhők 1841 Carolinában. — Nézetek az iskolázásról. — Munkáshány. — Vallási türelenség. — Kellemetlenség és udvariasság. — Nagyon sok a fiskális. — Newyorv zarnoka.)
 Híndostan egy népfája és egy temploma (képpel).
 Séták Yeddóban (két képpel).
 A mormonizmus hanyatlása.

A délmagyarországi köztársaságok politikai és társadalmi erkölcsi. — Paraguay és Uruguay. — Urquiza tábornok meggyilkoltatása. — Don Solano Lopez. — A politikai pártok és szabadságuk. — Új-randai állapotok.
 A nemzetesetek Magyarországon.
 Az önéletrajzi kommunikat.
A természettudományok és a materialisták.
 A Darwinizmus és alapelvei.
 A fajok keletkezése egymásból (9 képpel). — A hidra növény-állattól az óriási habarig. — A tengeri arany pemec (félig növény, félig állat). — A fika a jegesmedvék és az alkák. — A tenet a n. lókból a madártaiba (a galléros gyík és a selenből griff). — A majmokból az emberekig (Jenny a matróz és Antonio a csimpánz majom).
 Darwin és értelmezői (a halhatatlanság tagadása).
 Összegegyeztetés az istenről hit a tudományról.
Kisebbségi tisztá.
 A magyarországi és erdélyi szab. kir. és mezővárosok tisztikara. — Legújabb vá-írók. — Ipar- és kereskedelmi kamarák. — Gazdasági egyesületek.

Az „Athenaeum“ könyvkiadó-hivatalában

(Pest, barátok tere 7. sz.) kaphatók

A „Kisfaludy-Társaság kiadványai:

Feuillet. Szibill története. Fordította **Concha Gyöze.** 1 ft 50 kr.
Molière vígjátékai. III. kötet. Tartalom: A Mizantrop. — A tudós n. k. — Fordították **Szász Károly és Zrany László.** 1 „ „ „
A Nibelungok. Fordította **Szász Károly.** 2 „ „ „
Tegnér. A Frithiof-Móda. Svéd eredetű fordította **Györi Vilmos.** 1 „ „ „
Thackeray vig elbeszélései. — Fordította **Balazs Sándor.** I. II. 2 „ 50
Vachott Sándor költeményei. 3 dik kiadás. 1 „ „ „

Gaskell. Phyllis unokahárom. Beszély. Fordította **Huszár Imre.** 1 ft 1 „ „
Losárdi Zsuzsanna. Költői elbeszélés hat énekben. — Epizód a Rákóczi-korból. 1 „ „ „
Molière vígjátékai. Fordította **Kazinczy Gábor.** I. és II. kötet. 2 „ „ „
Sand. Antonia Regény. Fordította **Greguss Agost.** 2 „ „ „
Szász Károly. Két színmű. (I. Heródes II. A Jelenész.) 1 „ 50
Thackeray. Esmond Horink. Anna királyné és felsége szeretőinek emlékirata. Két kötet. 4 fűzetben. 5 „ „ „
Tolnai Lajos. A nyomorok. Rajzok a falusi életéről. 2 „ „ „

Ahonyi. A mi nőtaink. Regény. 4 kötet (Lezáll. ár.) 2 „ „ „
Camoens. A Luziáda. Fordította **Greguss Gyula.** 2 kötet. 2 „ „ „

Megjelent eddig s az „ATHENAEUM“ könyvkiadó-hivatalában (Pesten, barátok tere 7. szám s általa Magyarországi és Erdély minden (belsőben **Görteohok**, Stefánspázt Nr. 6) könyvkereskedésében kaphatók:

A magyar nyelv szótára.

A magyar tud. Akadémia megbízásából készítették **Czuczó Gergely és Fo. avai János.** m. tud. akad. rend. tagok.)
25-ik füzet.
 mely az „Sz“ betű befűzésig (Szavakrag szavai) terjedt.
 A többi füzetek is gyorsan követik egymást.
 Egy-egy fűzet 20 iv 4-rét s kelles hasábsos lapokból áll és ára 1 ft.
 Egy-egy kötet 5 fűzetet tartalmaz, s ára fűzeteken 5 ft, kötetben 6 forint.

TARTALMA:

I kötet az F. fűzetcséppen kívül

A és A betűben van	476	ezikk.
B „ „ „	187	„
C „ „ „	319	„
Cz „ „ „	364	„
D „ „ „	213	„
Ds „ „ „	21	„
Összesen	1587	„

II. kötetbeli ezikkék összege:

Az E betűben van	523	ezikk.
F „ „ „	147	„
F „ „ „	131	„
G „ „ „	622	„
A G „ „ „	225	„
A Gy „ „ „	1678	„
H „ „ „	6594	„
Összesen	24262	„

III. kötetbeli ezikkék összege:

Az I betűben van	215	ezikk.
I „ „ „	387	„
A J „ „ „	1393	„
K „ „ „	1177	„
Az L „ „ „	4129	„
Ly „ „ „	61	„
Összesen	19701	„

IV. kötetbeli ezikkék összege:

Az M betűben van	700	ezikk.
N „ „ „	199	„
Ny „ „ „	1412	„
O „ „ „	1420	„
Ó „ „ „	271	„
Ö „ „ „	1515	„
Ó „ „ „	311	„
Összesen	14713	„

V. kötetbeli ezikkék összege:

A P betűben van	4815	ezikk.
A R „ „ „	3327	„
S „ „ „	3627	„
Sz „ „ „	5860	„
Összesen	17729	„

Műtán csak a T. U. V. és Z betű van még hátra, az egész mű a VI-ik kötettel, jeformán befejezhető.

Felelős szerkesztő: **Kazár Emil.** Szerkesztő társ: **Szokoly Viktor.** Kiadó-tulajdonos: az „Athenaeum“ A képek **Rusz Károly** műintézetéből valók.

Pest, 1871. Nyomatott az „Athenaeum“ nyomdai és irod. részv. társulat nyomdájában.